

OSNOVNA ŠOLA GORICA
Goriška cesta 48, 3320 Velenje

MLADI RAZISKOVALCI ZA RAZVOJ ŠALEŠKE DOLINE

RAZISKOVALNA NALOGA

**VZROKI RAZLIČNE PRECEPLJENOSTI PROTI HPV V TREH
SLOVENSКИH REGIJAH**

Tematsko področje: DRUGO, ZDRAVSTVO

Avtorici:

Ida Preložnik, 8. razred
Lea Videmšek, 8. razred

Mentorici:

Branka Mestnik, prof.
Maja Navodnik Preložnik, dr. med.

Velenje, 2020

Raziskovalna naloga je bila opravljena na Osnovni šoli Gorica Velenje.

Mentorici: Branka Mestnik, prof. geo in zgo,

Maja Navodnik Preložnik, dr. med. spec. int. med.

Datum predstavitve: marec 2020

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD	OŠ Gorica Velenje, šolsko leto 2019/2020
KG	HPV cepljenje / vzroki različne precepljenosti deklic / starši / zdravstveni delavci
AV	PRELOŽNIK, Ida / VIDEMŠEK, Lea
SA	MESTNIK, Branka / NAVODNIK PRELOŽNIK, Maja
KZ	3320 Velenje, SLO, Goriška cesta 48
ZA	OŠ Gorica
LI	2020
IN	VZROKI RAZLIČNE PRECEPLJENOSTI PROTI HPV V TREH SLOVENSКИH REGIJAH
TD	Raziskovalna naloga
OP	VII, 44 str., 2 pregl., 15 graf., 11 sl., 5 pril., 14 vir.
IJ	SL
JI	sl / en
AI	Z raziskovalno nalogo »Vzroki različne precepljenosti proti HPV v treh slovenskih regijah« smo ugotavljali razloge, zaradi katerih se odnos do cepljenja deklic od 6. do 9. razreda razlikuje. Naša raziskava sovпада s podatki NIJZ, da je najnižja precepljenost v Ljubljanski, srednja v Celjski in najvišja v Koroški regiji. Okužba s HPV (humani papiloma virus) je spolno prenosljiva, v primeru kronične okužbe lahko pride do razvoja raka na materničnem vratu (RMV). Pred okužbo se preventivno zaščitimo z upoštevanjem načela varne spolnosti, rednimi ginekološkimi pregledi, cepljenjem. Z raziskavo smo prepoznali vzroke »za« cepljenje: starši menijo, da daje zaščito pred okužbo, dekleta pa, da je cepljenje koristno in preprečuje nastanek RMV. Razlogi »proti« pri starših v treh regijah in deklicah iz Ljubljanske, Celjske regije prevladuje strah pred neželenimi učinki in mnenje, da je pri teh letih cepljenje nepotrebno. Z analizo ankete smo ugotovili najpogostejši neželen učinek – na mestu vboda se pojavi rdečina, bolečina, vročina. Rezultati so pokazali, da večina staršev pridobi informacije o okužbi s HPV na spletu, vendar le te pogosto niso preverjene. Zdravstveni delavci priporočajo cepljenje, zaščito pred okužbo, ki povzroči (pred)rakave spremembe. Sklenemo lahko, da je tema aktualna. Na podlagi izmenjave mnenj, pogovora za okroglo mizo predlagamo, da zdravstveni delavci na vseh osnovnih šolah izvedejo predavanja o cepljenju proti človeškemu papiloma virusom za deklice in starše.

KEY WORDS DOCUMENTATION

- ND Gorica Velenje Primary School, 2019/2020
- CX HPV vaccination / causes of different HPV vaccination coverage / parents / healthcare professionals
- AU PRELOŽNIK, Ida / VIDEMŠEK, Lea
- AA MESTNIK, Branka / NAVODNIK PRELOŽNIK, Maja
- PP 3320 Velenje, SLO, Goriška cesta 48
- PB Gorica Velenje Primary School
- PY 2020
- TI **CAUSES OF DIFFERENT HPV VACCINATION COVERAGE IN THREE SLOVENIAN REGIONS**
- DT RESEARCH WORK
- NO VII, 44 p., 2 tab., 15 graph., 11 fig., 5 ann., 14 ref.
- LA SL
- AL sl / en
- AB The research paper "Causes of Different HPV Vaccination Coverage in Three Slovenian Regions" was used to identify the reasons for different attitude of girls from 6th to 9th grade towards vaccination. Our survey coincides with the NIJZ data that the lowest vaccination rate is in Ljubljana, medium in Celje and the highest in the Carinthian region. HPV (human papillomavirus) infection is sexually transmitted, and in the case of chronic infection cervical cancer (CxCa) can develop. We protect ourselves against infection by abiding the principle of safe sex, regular gynaecological examinations, and vaccinations. The study identified the causes "in favour of" vaccination: parents believe it gives protection against infection and girls think vaccination is beneficial and prevents the development of CxCa. Reasons "against" vaccination: Parents in three regions and girls from Ljubljana and Celje region are overwhelmed by the fear of side effects and the opinion that vaccination is unnecessary during these years. Survey analysis revealed the most common undesirable side effects such as redness, pain, and fever which occur at the injection site. The results have shown that most parents obtain information about HPV infection online, but these are often not verified. Health professionals recommend vaccination, protection against infection that causes (pre)cancerous lesions. We can conclude that the topic is current. Based on the exchange of opinions at the round table discussion, we suggest that healthcare professionals give lectures to girls and parents for human papillomavirus vaccinations at all primary schools.

Kazalo vsebine

1 UVOD.....	1
2 PREGLED OBJAV	3
2.1 Kaj je HPV?.....	3
2.2 Posledice okužbe z HPV	3
2.3 Kako se zaščititi pred okužbo?	4
2.4 Cepljenje proti HPV v zadnjem desetletju.....	5
2.5 Morebitni neželeni učinki cepljenja proti HPV	7
3 MATERIAL IN METODE DE LA	8
3.1 Zbiranje strokovnih virov	8
3.2 Intervju.....	8
3.3 Sestavljanje anketnih vprašalnikov.....	9
3.4 Anketiranje.....	10
3.5 Pogovor v obliki okrogle mize.....	10
4 REZULTATI	11
4.1 Intervju z Evo Vrščaj dr. med., nekdanja vodja projekta Imuno	11
4.2 Intervju z Jakom Šikonjo, članom projekta Virus	14
4.3 Intervju z prim. dr. Alenko Trop Skaza	16
4.4 Rezultati anketnega vprašalnika	17
4.4.1 Starostna sestava deklic, staršev in zdravstvenih delavcev	17
4.4.2 Ali si se cepila proti okužbi s HPV?.....	18
4.4.3 Ali ste se pred cepljenjem pogovorili s hčerko oz. hči s starši?.....	18
4.4.4 Zakaj si se odločila za HPV cepljenje?	19
4.4.5 Zakaj se nisi odločila za cepljenje proti HPV?.....	20
4.4.6 Zaradi katerih vzrokov ste hčeri, kot starš svetovali HPV cepljenje?	20
4.4.7 Zaradi katerih vzrokov ste hčeri odsvetovali HPV cepljenje?	21
4.4.8 Zaradi katerih razlogov svetujete deklicam HPV cepljenje?.....	22
4.4.9 Najpogostejši neželeni učinki, po HPV cepljenju	23
4.4.10 Ali je na osnovni šoli potekalo predavanje, osveščanje o HPV cepljenju?.....	24
4.4.11 Ali se lahko pred cepljenjem pogovoriš z zdravstvenim delavcem?.....	24
4.4.12 Ali kot zaposleni v zdravstvu menite, da so pobudniki predavanj o HPV na osnovnih šolah zdravstveni delavci ali osnovna šola	25

4.4.13 Kje ste starši pridobili informacije o HPV cepljenju?	26
4.5 Pogovor za okroglo mizo	27
5 DISKUSIJA	30
6 ZAKLJUČEK	33
7 POVZETEK	34
8 ZAHVALA	35
9 PRILOGE	36
Priloga A	36
Priloga B	37
Priloga C	39
Priloga Č	42
Priloga Ć	43

Kazalo slik

Slika 1: HPV virus	3
Slika 2: Cepljenje proti HPV	5
Slika 3: HPV cepivo	7
Slika 4: Pogovor z dr. Alenko Trop Skaza	9
Slika 5: Eva Vrščaj	11
Slika 6: Logotip projekta Imuno	11
Slika 7: Naslovnica knjige Nežka se cepi	13
Slika 8: Jaka Šikonja	14
Slika 9: Logotip projekta Virus	14
Slika 10: Pogovor za okroglo mizo	27
Slika 11: Zloženke o HPV	29

Kazalo tabel

Tabela 1: Različna precepljenost šestošolk skozi šolska leta v Sloveniji in treh slovenskih regijah	6
Tabela 2: Podatki od staršev, kje so pridobili informacije o HPV	43

Kazalo grafov

Graf 1: Precepljenost deklic, deklet proti HPV v treh slovenskih regijah.....	18
Graf 2: Pogovor med starši in hčerko pred cepljenjem	18
Graf 3: Vzroki za HPV cepljenje pri deklicah, dekletih.....	19
Graf 4: Vzroki deklic, deklet proti cepljenju HPV	20
Graf 5: Mnenja staršev, za nasvet hčeri za cepljenje HPV	20
Graf 6: Razlogi staršev, za odsvetovanje HPV cepljenja	21
Graf 7: Razlogi zdravstvenih delavcev, za svetovanje HPV cepljenja.....	22
Graf 8: Najpogostejši neželeni učinki, po HPV cepljenju.....	23
Graf 9: Predavanje, osveščanje o HPV cepljenju na osnovni šoli.....	24
Graf 10: Možnost pogovora deklic z zdravstvenim delavcem pred HPV cepljenjem.....	24
Graf 11: Pobudniki predavanj o HPV na osnovnih šolah.....	25
Graf 12: Starši pridobijo različne informacije o HPV cepljenju	26
Graf 13: Starost anketiranih deklic, deklet	42
Graf 14: Starostne skupine zdravstvenih delavcev in staršev	42
Graf 15: Spol anketiranih zdravstvenih delavcev	43

1 UVOD

Cepljenje (med. vakcinacija) je postopek s katerim se vnaša cepivo v telo zato, da spodbudimo imunski sistem. Cepiva ne povzročajo bolezni, ampak spodbujajo odpornost organizma proti določeni okužbi, da človeško telo izdelava zaščitna protitelesa proti povzročiteljem bolezni. V zadnjem desetletju je v Sloveniji cepljenje otrok zelo sporna tematika. Zato je pomembno, da starši pridobijo čim več informacij, da se bodo lažje odločili za ali proti cepljenju nalezljivih in prenosljivih bolezni, okužb.

V 6. razredu osnovne šole so deklice, s privolitvijo staršev, cepljene proti HPV (Human / človeški papilomavirus) okužbi. To je ena izmed najpogostejših spolno prenosljivih okužb, v starostnem obdobju od 15 do 25 let. Po 15. letu pa za cepljenje ni več potrebna privolitev staršev. Dosežen obseg cepljenja celotne ciljne skupine na določenem območju proti HPV v določenem času, imenujemo precepljenost.

Iz virov Nacionalnega inštituta za javno zdravje smo razbrali, da v Sloveniji opažajo znatne razlike v deležu precepljenih deklic, deklet po posameznih regijah.

Namen raziskovalne naloge »Vzroki različne precepljenosti proti HPV v treh slovenskih regijah« lahko razberemo iz naslova. Ugotoviti želimo vzroke, zakaj so nastale opazne razlike med posameznimi regijami v deležu precepljenosti deklic, ki obiskujejo 6. do 9. razred v različnih osnovnih šolah. V obdobju med leti 2009 in 2019 je zabeležena najnižja povprečna precepljenost v Ljubljanski regiji 39,7 %, sledi Celjska 56,2 % in Koroška regija, kjer je število cepljenih deklic proti okužbi s človeškim papilomavirusu visoka, 79,9 %.

Ko smo pridobili te podatke, nas je zanimala strokovna utemeljitev o različnem deležu precepljenosti v posameznih regijah države. V raznolikih virih nismo našli pojasnila, zato smo se odločili, da z raziskovalno nalogo spoznamo, odkrijemo vzroke za (ne)cepljenje deklic, deklet, koliko so starši seznanjeni z okužbo in njenimi posledicami.

Komunicirali smo z zdravstvenimi delavci, ki sodelujejo v programih preventivnega cepljenja in njegovi promociji. Organizirali smo okroglo mizo in s pogovorom približali temo o cepljenju pred okužbo s človeškim papilomavirusom, predstavili preventivne nasvete in priporočila za zdrav način življenja v obdobju odraščanja. V raziskavi je zajeta populacija deklic, staršev in zdravstvenih delavcev.

Tema raziskovalne naloge je aktualna.

V raziskovalni nalogi smo si zastavili štiri cilje oz. hipoteze:

Hipoteza 1: Deklice in starši se odločijo za cepljenje proti okužbi s HPV, ker preprečuje nastanek raka na materničnem vratu (RMV).

Hipoteza 2: Deklice, se najpogosteje ne odločijo za cepljenje proti HPV, zaradi morebitnih neželenih učinkov.

Hipoteza 3: Večina staršev so pridobili informacije o okužbi s HPV na spletnih omrežjih.

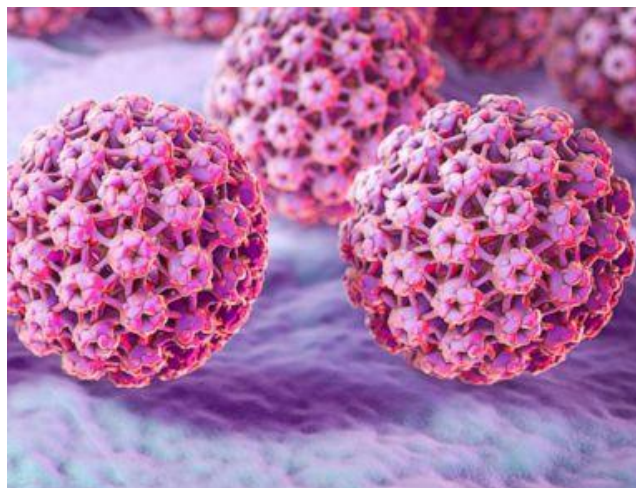
Hipoteza 4: Zdravstveni delavci sodelujejo z osnovnimi šolami in predstavijo, seznanjajo deklice o pomenu cepljenja pred okužbo HPV.

.

2 PREGLED OBJAV

2.1 Kaj je HPV?

HPV (human papiloma virus) je mednarodna kratica za spolno prenosljivo virus, ki se nahaja v koži in sluznicah ljudi. Poznamo več kot 200 genotipov HPV, ampak niso vsi nevarni. Nevarnejši povzročajo predrakave spremembe in raka materničnega vratu. Teh je okoli 13, najpogostejša sta HPV-16 in HPV-18. Manj nevarni HPV povzročajo genitalne bradavice in spremembe sluznice spolovil. Kožni genotipi povzročajo različne vrste kožnih bradavic. Skoraj vsi se v življenju okužimo s HPV, ampak pri večini okužba izgine še preden se razvije. Zdravilo za HPV ne obstaja. Zdravimo lahko samo posledice okužbe s HPV. [1, 2]

Slika 1: HPV virus

(Vir:https://s.abcnews.com/images/Health/hpv-gty-01-jpo-181008_hpMain_4x3_384.jpg)

2.2 Posledice okužbe z HPV

Velika večina okužb poteka brez znakov bolezni. Okužbe so lahko prehodne, dolgotrajne ali latentne. Prehodne okužbe tudi z nevarnejšimi HPV izginejo v enem ali dveh letih brez posledic. V 10%-20% pa se zgodi, da okužba ne izgine v predvidenem času. Takšna okužba je lahko dolgotrajna ali latentna in traja več let. Če je oseba okužena z nevarnejšimi HPV, lahko

pride do predrakavih sprememb in raka. Zadnjo vrsto okužbe imenujemo latentna ali speča okužba, ki je lahko neaktivna več desetletij in se lahko aktivira kadarkoli v življenju, tudi če je oseba v partnerski zvezi ali že dolgo ni imela spolnih odnosov. [1,12,14]

Če dolgotrajne okužbe z nevarnimi HPV (16,18,31,33,35,39,45,51,52,56,58,59,66) ne odkrijemo in zdravimo, se lahko po več letih iz predrakavih sprememb razvije RMV (rak materničnega vratu), ki je drugi najpogostejši rak pri ženskah. Redko pa se razvije na nožnici pri ženskah in zunanega spolovila, zadnjika in ustnega dela žrela pri obeh spolih. [12,14]

Zdravljenje začetnih rakavih obolenj in predrakavih sprememb opravljajo ginekologi z manjšimi operativnimi posegi, kot so ekscizija LLETZ (izrez z električno zanko, ki ga naredijo največkrat) ali konizacija (stožčast izrez s skalpelom) materničnega vratu. Po okrevanju lahko ženska zanosi, vendar je zaradi zdravljenja lahko skrajšan maternični vrat, kar lahko poveča tveganje prezgodnjega poroda po podatkih slovenskih ginekologov kar do 20 %. Še vedno pa žal v Sloveniji zaradi nepravočasnih preventivnih pregledov in ukrepov vsako leto zboli za RMV okoli 120 žensk in jih zaradi tega umre okoli 40. Po navedbi iz vira dr. Urške Ivanuš, vodje Državnega programa Zora za zgodnje presajanje predrakavih sprememb iz Onkološkega inštituta Ljubljana, pa »smo v Sloveniji v letu 2017 zabeležili rekordno majhno število novih primerov raka materničnega vratu in sicer le 82, tako da se Slovenija v zadnjih letih že uvršča med evropske države z najmanjšim bremenom tega raka«. [8, 13]

2.3 Kako se zaščititi pred okužbo?

Pred okužbo s HPV se najbolj zaščitimo tako, da upoštevamo načela ABC varne spolnosti:

A – abstinenca spolnih kontaktov oziroma mladi naj s spolnostjo začnejo čim kasneje in tudi zatem naj se čim kasneje spustijo v spolnost z novim partnerjem.

B – bodi zvest, saj se s številom spolnih partnerjev povečuje tudi tveganje za okužbo.

C – kondom, čeprav niti dosledna raba kondoma na žalost ne ščiti popolnoma pred prenosom okužb s HPV.

Eden najbolj učinkovitih načinov za preprečevanje HPV je cepljenje. Cepljenje proti HPV učinkovito zaščiti pred okužbo in vsemi naštetimi boleznimi, ki jih povzročajo genotipi HPV.

[7]

2.4 Cepljenje proti HPV v zadnjem desetletju

Cepljenje proti HPV je zelo učinkovita zaščita pred okužbo raka materničnega vratu. Ravno zato je v rednem šolskem programu v 6. razredu osnovne šole. Cepljenje je brezplačno, vendar ni obvezno. Starši s podpisom na obrazec potrdijo, da so bili seznanjeni o HPV in sprejemajo odločitev, ali se bo njihova hčerka cepila ali ne. Cepljenje uspešno izvajajo v številnih Evropskih državah. [3, 7]

Od decembra 2006 je v Sloveniji na voljo samoplačniško cepivo proti HPV, leta 2009 pa je bilo uvedeno v shemo nacionalnega programa cepljenja. Takrat so začeli cepiti deklice v šestem razredu osnovne šole starosti 11–12 let s tremi odmerki cepiva, od šolskega leta 2014/2015 pa z dvema odmerkoma cepiva. Od druge polovice leta 2016 pa je pri nas na voljo devetvalentno cepivo proti HPV, ki vključuje sedem visokorizičnih genotipov HPV, povečuje potencial za preprečevanje RMV s prejšnjih 70 %, doseženih z dvovalentnim in štirivalentnim cepivom na več kot 90 %. Cepijo se lahko tudi deklice in ženske, ki so obiskovale šesti razred v šolskem letu 2009/2010 ali kasneje in še niso bile cepljene (zamudnice). [5, 9]

Slika 2: Cepljenje proti HPV

(Vir: https://i.dailymail.co.uk/1/2018/09/19/13/4392906-6184793-image-a-8_1537359481550.jpg)

Od leta 2009 dalje Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ) spremlja in zapisuje odstotke precepljenosti po zdravstvenih regijah Slovenije. Mi smo se osredotočili na tri slovenske regije. Ljubljansko regijo, Koroško regijo in Celjsko regijo. Ugotovili smo, da je precepljenost po regijah različna.

Tabela 1: Različna precepljenost šestošolk skozi šolska leta v Sloveniji in treh slovenskih regijah [9]

Leto	Koroška regija	Ljubljanska regija	Celjska regija	Slovenija
2009 / 2010	78,7 %	38,3 %	46,3 %	48,7 %
2010 / 2011	69,0 %	56,8 %	49,3 %	55,2 %
2011 / 2012	85,8 %	48,0 %	58,4 %	54,9 %
2012 / 2013	79,3 %	32,8 %	57,6 %	48,9 %
2013 / 2014	80,2 %	30,5 %	59,1 %	45,3 %
2014 / 2015	76,8 %	29,7 %	53,4 %	44,8 %
2015 / 2016	79,0 %	34,3 %	52,9 %	44,0 %
2016 / 2017	78,3 %	33,9 %	54,6 %	46,4 %
2017 / 2018	84,5 %	35,9 %	60,7 %	49,5 %
2018 / 2019	86,9 %	48,5 %	69,4 %	59,3 %
Povprečje 2009-2019	79,9 %	39,7 %	56,2 %	49,7 %

Iz tabele je razvidno, da precepljenost v Sloveniji iz leta v leto niha, se spreminja. V Ljubljanski regiji je delež leta 2014/15 najnižji – cepljenih manj kot tretjina deklic (29,7 %), nekoliko več kot polovica (56,8 %) pa leta 2010/11. V Koroški regiji je bila precepljenost najnižja leta 2010/11, in sicer je bilo cepljenih nekoliko več kot dve tretjini deklic (69,0 %). Največ pa jih je bilo leta 2018/19 (86,9 %). Celjska regija je po statistiki nekje na sredini. Najnižja precepljenost je bila na začetku, leta 2009/10 (46,3 %). Najvišja pa leta 2018/19 (69,4 %).

Podatke za leto 2017/18 in 2018/19 smo pridobili šele konec januarja 2020. Posredovala nam jih je prim. dr. Alenka Trop Skaza, kasneje pa so bili objavljeni na spletni strani NIJZ. Vključili smo jih v raziskavo in izračunali povprečje v posamezni slovenski regiji.

2.5 Morebitni neželeni učinki cepljenja proti HPV

Po zakonu o zdravilih in Pravilniku o farmakovigilanci zdravil za uporabo v humani medicini je poročanje o domnevnih neželenih učinkih zdravil za zdravstvene delavce obvezno. O domnevnem neželenem učinku zdravila ali cepiva lahko poroča tudi bolnik (skrbnik, negovalec) sam, na spletni strani JAZMP (Javna Agencija za Zdravila in Medicinsko tehnične pripomočke), vendar se svetuje, da se o domnevnem neželenem učinku najprej pogovori s svojim zdravnikom. Po pregledu zabeleženih registriranih neželenih učinkov od leta 2009 do 2016, ki so objavljeni na prosto dostopni spletni strani smo povzeli slednje:

Najpogostejši neželeni učinek cepljenja proti HPV je rdečina, bolečina, vročina na mestu vboda, ki v nekaj dneh izgine. Po cepljenju proti HPV pa so poročali tudi o pojavu glavobola, vročine... Drugi neželeni učinki, kot so glavobol, slabost, zvišana telesna temperatura in bolečine v mišicah trebuhu ali prsnem košu (povprečno po 1 primer letno), opisovali so tudi nekaj kratkotrajnih izgub zavesti in nekaj primerov driske. Vsi stranski učinki so blagi do zmerni in kratkotrajni. Opisane ni bilo niti enega primera anafilaksije, (hude alergijske reakcije), ki se med cepljenji šteje za hud neželen učinek, prav tako ni bilo nobene prijave v povezavi z motnjami živčnega sistema. [3, 10, 11]

Slika 3: HPV cepivo

(Vir: cepivo <https://www.google.si/url?sa=i&rct=j&q=&esrc=s&source=images&cd=&ved=2ahUKEwjby8y16unmAhUPbFAKHRGQDhEQjRx6BAgBEAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.medscape.com%2Fviewarticle%2F865320&psig=AOvVaw35fIvW4knLVfnqfy5pNAwD&ust=1578223301511833>)

3 MATERIAL IN METODE DE LA

Izdelava raziskovalne naloge je potekala od začetka septembra 2019 do konca januarja 2020.

3.1 Zbiranje strokovnih virov

Preden smo se lotili pisanja raziskovalne naloge smo pregledali strokovno literaturo in elektronske vire, kjer je opisana vsebina o cepljenju proti okužbi HPV. Največ strokovnega gradiva smo povzeli s spletne strani Nacionalni inštitut za javno zdravje. Opazili smo, da se na spletnih straneh pojavlja ogromno člankov, ki nagovarjajo proti tovrstnemu cepljenju, opisujejo pogoste stranske učinke, neplodnost žensk... Takšnih vsebin smo se izogibali. Povzeli smo tiste vire, ki so strokovno, utemeljeno zapisani. V pomoč pri zbiranju verodostojnih virov so nam bili tudi strokovnjaki, ki smo jih obiskali oz. drugače kontaktirali.

3.2 Intervju

Med jesenskimi počitnicami smo v Parižljah obiskali in opravili intervju z Evo Vrščaj dr. med., nekdanjo vodjo projekta Imuno (od leta 2016 do leta 2018), ki je bila predvsem v letih 2017 in 2018 medijsko odmevna oseba, saj je bila proglašena za osebnost meseca vala 202. Imuno je projekt, v okviru katerega so si študentje medicine prizadevali zmanjšati strahove in izobraziti javnost o pomenu cepljenja nasploh. Tudi ona meni, da na spletu mrgoli napačnih informacij in da je potrebno spodbuditi kritičen, odgovoren odnos do vprašanja precepljenosti.

Na pobudo Eve smo opravili še pogovor po elektronski pošti z Jakom Šikonjo, študentom Medicinske fakultete v Ljubljani in članom Projekta Virus. Projekt Virus je vzgojno-izobraževalni in zdravstveno-preventivni program, ki temelji na posredovanju znanja in motivacije k varni in zdravi spolnosti kar je preventiva pred širjenjem spolno prenosljivih okužb. Ker se nam ni uspelo časovno uskladiti, je intervju potekal preko elektronske pošte.

Na delovnem mestu smo obiskali prim. dr. Alenko Trop Skaza, predstojnico Oddelka za epidemiologijo na celjski enoti Nacionalnega inštituta za javno zdravje. Na osnovi predstavitve namena raziskovalne naloge, nam je bila zelo naklonjena. Predstavila nam je svoje mnenje o vzrokih za različno precepljenost in neželenimi učinki cepljenja. Seznanila nas je s strokovnimi viri, ki smo jih uporabili pri raziskovalni dejavnosti.

Slika 4: Pogovor z dr. Alenko Trop Skaza

(Foto: M. Navodnik Preložnik)

Zanimalo nas je tudi, kakšna je resnica in pojavnost okužb z HPV in pojavnost raka na materničnem vratu v Sloveniji, zato smo preko maila kontaktirali tudi vodjo Državnega programa Zora z Onkološkega inštituta Ljubljana dr. Urško Ivanuš, ki se je tudi prijazno odzvala in poslala povezave do nacionalnih registrov in nas opozorila na spletno objavo za javnost onkološkega inštituta v sklopu 13. Evropskega tedna boja proti raku materničnega vratu.

3.3 Sestavljanje anketnih vprašalnikov

Anketni vprašalnik je zelo pomembna komponenta naše raziskave. Zato smo se sestavljanja lotili na osnovi raziskovalnih ciljev, ki pa smo jih oblikovali na podlagi objav, pri tem so nam

bili v pomoč tudi podatki iz opravljenih intervjujev. Sestavili smo tri anketne vprašalnike: za deklice, dekleta od 6. do 9. razreda osnovne šole (osem vprašanj), za njihove starše (sedem vprašanj) in za zdravstvene delavce (osem vprašanj). Pri vseh prevladujejo vprašanja zaprtega in polodprtega tipa.

3.4 Anketiranje

Anketiranje je potekalo v treh slovenskih regijah (Ljubljanski, Celjski, Koroški). Anketni vprašalnik je v vsaki regiji izpolnilo sto deklic, deklet (v dveh osnovnih šolah, od tega je bila ena OŠ iz regije iz večjega in druga iz manjšega kraja, da smo zajeli različne populacije otrok), petdeset staršev in deset zdravnikov. V večini je anketiranje potekalo preko IKA – odprtokodna aplikacija za spletno anketiranje. Na nekaterih osnovnih šolah pa so želeli osebno anketiranje s pomočjo papirnatega vprašalnika. Povezavo do spletne ankete za starše so kontaktne osebe po šolah objavile na spletni strani in starše obvestile preko e asistenta.

3.5 Pogovor v obliki okrogle mize

Na osnovi rezultatov anketnega vprašalnika smo zaznali, da bi bilo koristno raziskovalno dejavnost razširiti še v obliki pogovora. Povabili smo deklice, dekleta, starše in zdravstvene delavce. Ti so strokovno predstavili pomen cepljenja, kako se lahko okužimo oz. kako se virus prenaša, kateri neželeni učinki se lahko pojavijo po cepljenju ... Pogovor je potekal sproščeno. Sledila je statistična obdelava podatkov (analiza in sinteza), vrednotenje in primerjava dobljenih rezultatov. Proti koncu raziskovalne dejavnosti pa celovito oblikovanje, urejanje naloge in priprava PowerPoint predstavitve.

4 REZULTATI

4.1 Intervju z Evo Vrščaj dr. med., nekdanja vodja projekta Imuno

Slika 5: Eva Vrščaj
(Foto: Eva Vrščaj)

Slika 6: Logotip projekta Imuno
(Vir: https://pbs.twimg.com/profile_images/924642332170964992/xkvSkZ2u.jpg)

Dr. med. Eva Vrščaj, je bila v času študija vodja projekta Imuno. Zastavili smo ji vprašanja o pomenu cepljenja proti okužbi s HPV. Prijazno se je odzvala in nam predstavila svojo dejavnost – ozaveščanje javnosti o pomenu cepljenja.

1. Čigava je bila ideja za projekt Imuno?

Ideja je bila od kolega Jureta Črepinška. Poleti 2015 je dobil idejo za Projekt Imuno, uradno pa se je začel 1.1.2016. Na začetku je bila to le delovna skupina, potem jo je pa Jure razširil. Že od začetka je delovala pod okriljem Društva študentov medicine.

2. Na kakšen način ste promovirali cepljenje proti okužbi s Humani papiloma virusu?

Začeli smo biti dejavni na družabnih omrežjih. Po Sloveniji je veliko skupin, ki so proti cepljenju, nobenega pa ni, ki bi podpiral cepljenje. Nadaljevali smo na šolah za starše, kjer smo prostovoljno predstavljali cepljenje, saj smo ugotovili, da nimajo izobraževanja o njem. Predavali smo tudi na srednjih šolah in fakultetah.

3. Ali ste v času delovanja v projektu Imuno zaznali razlike v precepljenosti med regijami?

Kaj menite, kateri so vzroki?

Ja, največja razlika v precepljenosti se vidi v Ljubljanski regiji, saj je tam precepljenost zelo nizka. Mislim, da je tako zato, ker so se v nekaterih regijah posamezniki aktivirali, da bi se jih čim več cepilo. Zaradi tega je v Idriji in na Koroškem tako visoka precepljenost. V Ljubljani pa so visoko izobražene populacije, ki mislijo, da lahko vejo tudi vse o medicini.

4. Kako si dobila idejo, da »se boriš« za cepljenje deklic proti HPV?

Idejo sem dobila od Jureta in mi je bila všeč, saj sem bila vedno proti posameznikom, ki nasprotujejo uradni medicini. Moja mama je zdravnica, pa mogoče zato. Potem sem se pridružila skupini. V tem projektu sem videla neko priložnost, da se lahko nekaj dobrega razvije. Sem zelo ambiciozen tip človeka in sem želela, da projekt uspe.

5. Ali ste s projektom Imuno uresničili svoje cilje?

Ja. Dosegli in presegle smo cilj. Takrat smo imeli cilj, da se projekt osamosvoji, ima denar oz. finance ter da se postavi na svoje noge. Ko se je to zgodilo, smo dobili nagrado od Evropske komisije, in sicer 20 000 evrov. Zaradi tega sem bila decembra 2017 ime meseca na Valu 202. Zdravniki so nam začeli ponujati denar, vendar ga nisem želela sprejeti, saj je bil tudi to del mojega cilja.

6. Kakšno mnenje imate o HPV in cepljenje proti njemu?

Sama nisem nikoli vedela, da bi se morala cepiti, ko sem bila majhna. Potem pa mi je mama plačala cepljenje v 1. letniku gimnazije. Cepila sem se, ampak sploh nisem vedela, kaj HPV je. Osebnostno pa se mi zdi, da bi to morali bolj promovirati za dekleta in za fante. Tudi za njih bi moralo biti cepljenje brezplačno, saj so prenašalci. Starši morajo biti o tem izobraženi in če obkrožijo ne, morajo vedeti kakšno odgovornost sprejemajo. Zelo nasprotujem tistim, ki govorijo, da cepljenje ni potrebno, če imaš malo spolnih partnerjev ali samo enega. To ni res, saj je HPV zelo razširjen.

7. Zakaj v sodobnem času priporočate cepljenje proti okužbi s HPV in ali je zaščita trajna?

Zame je cepljenje eden največjih dosežkov v medicini in ljudje pozabljajo, kaj so naredili s tem, ko so izumili cepljenje. Tistih boleznih, ki so bile včasih zdaj ni več. Ljudje so umirali od

navadnih ošpic. Primerov mumpsa in tetanusa zdaj ne vidimo več. Zdi se mi, da je cepljenje rešitev, zaščita, ki ti prinese veliko dobrega in se izogneš bolezni na zelo enostaven način. Nobeno cepivo ni 100 %, ampak pokrije pa v veliki meri. Cepljenje je doživljenjska zaščita, seveda pa se lahko zgodi, tako kot pri vsaki stvari v medicini, nesreča.

8. Kakšno je tvoje mnenje o nezaželenih učinkih in kateri so najpogostejši?

Vsako zdravilo ima stranske učinke, prav tako cepljenje. Pri njih se dostikrat pretirava in nekatere stvari niso stranski učinki cepljenja. Ti so lahko tudi zelo hudi, vendar so ti tako redki, da jih cepljenje pretehta. Tudi s finančnega vidika se cepljenje splača. Najpogosteje se pojavlja rdečina, bolečina, vročina na mestu vboda. Tako telo odreagira in je to tudi prav, saj to pomeni, da imunski sistem dela. Potem pa so še vročina in slabo počutje, ampak to ne traja več kot nekaj dni.

Slika 7: Naslovnica knjige Nežka se cepi

(Foto: Lea Videmšek)

Med raziskovalno dejavnostjo smo izvedeli, da je na pobudo projekta Imuno izšla otroška slikanica Nežka se cepi. Povprašali smo v šolski in mestni knjižnici, a je nimajo v svoji zbirki. S šolsko knjižničarko smo se dogovorili, da je knjigo naročila. Vsebina slikanice na aplikativen način otroku predstavi namen cepljenja – zaščiti organizem pred različnimi virusi. Priporočamo, da jo otroci do desetega leta preberejo. Menimo, da bodo premagali strah pred raznolikimi preventivnimi cepljenji.

4.2 Intervju z Jakom Šikonjo, članom projekta Virus

Slika 8: Jaka Šikonja

(Vir: https://yt3.ggpht.com/a/AGF-17vmWTliiWcOyPpzLR_I1zcYMyML9oBa3p5jA=s900-c-k-c0xffffffff-no-rj-mo)

Slika 9: Logotip projekta Virus

(Vir: https://www.viva.si/upload/slike/IMG_18565_med.jpg)

G. Jaka Šikonjo smo prosili, da si vzame nekaj časa in odgovori na 10 vprašanj o projektu in o HPV, kar je tudi z veseljem storil.

1. Kdo je ustanovil projekt Virus in kdaj?

Projekt Virus deluje znotraj Društva študentov medicine Slovenije, katerega začetki segajo v leto 1953. Znotraj društva delujejo še ostali projekti: Misli na srce (tematika srčno-žilnih bolezni), Gaster Felix (tematika zdrave prehrane), V odsevu (tematika duševno zdravje), Za življenje (tečajji prve pomoči), razni kulturni in preostali izobraževalni projekti. Projekt Virus se ukvarja z reproduktivnem zdravjem v širokem pomenu. Ustanovljen je bil leta 1997 pod imenom AIDS skupina, prva vodja pa je bila Urša Stepišnik.

2. S kakšnim namenom?

Ideja za ustanovitev projekta je bila vrnitev ene izmed medicinskih humanitarnih odprav iz Azije, kjer so se študenti medicine srečevali z grozotami, ki jih povzroča okužba s hiv in aids. Ker študenti niso želeli, da se kaj takšnega zgodi v naši državi, so ustanovili AIDS skupino. Za prvo nalogo pa so si zadali organizacijo mednarodne poletne šole STOP AIDS. Kasneje se je dodajalo dodatne aktivnosti, s pomočjo katerih se je želelo ljudi osvestiti o pomenu varne in zdrave spolnosti in o spolno prenosljivih okužbah. Prve delavnice varne in zdrave spolnosti so

študenti pričeli izvajati leta 1998. Istega leta so prav tako izvedli prvo akcijo osveščanja ob svetovnem dnevu boja proti aidsu na Prešernovem trgu v Ljubljani.

3. Ali ste med projektom zaznali razlike v precepljenosti med regijami? Zakaj menite, da je tako?

V se splošnem pri Projektu Virus zavzemamo za promocijo cepljenja nasploh, vendar se ukvarjamo le s promocijo in zagovarjanjem cepljenja proti humanim papilomavirusom (HPV). Sami ne delamo raziskav na to temo, saj nimamo takšnih zmožnosti. Ne poznam razloga, zakaj starši ne cepijo svojih otrok, lahko pa vam podam osebno mnenje. Ljubljana je središče višje izobraženih ljudi. Ti pogosteje postavljajo dvome v obstoječe sisteme, kar vključuje tudi cepljenje. V bolj odročnih mestih države pa ljudje bolj zaupajo zdravnikom in manj dvomijo v njihove odločitve. Na Koroškem je najvišja precepljenost mogoče zato, ker so zdravstveni delavci sprožili zadosti dobro promocijo cepljenja v svojem lokalnem okolju.

4. Ali po šolah promovirate cepljenje?

Da. Kot člani Projekta Virus izvajamo na šolah dve vrsti delavnic. Za učence na OŠ in za dijake na SŠ izvajamo delavnice varne in zdrave spolnosti, na katerih predstavimo splošni koncept delovanja cepljenja in spolno prenosljive okužbe, s poudarkom na virusu hiv in HPV. Druga vrsta delavnic pa je namenjena staršem deklic v 6. razredu osnovne šole, na katerih pa se posvetimo v celoti virusu HPV.

5. Zakaj se vam zdi, da bi se deklice morale cepiti proti okužbi s HPV?

Ne samo, da bi se morale samo deklice cepiti, ampak bi se morali cepiti tudi dečki. Cepljenje proti HPV je ukrep, ki zmanjšuje možnost za pojav določenih potencialno življenjsko ogrožajočih bolezni (npr. rak materničnega vratu, rak vratu in glave, rak penisa ...), povezanih z okužbo s humanimi papilomavirusi, in bolezni, ki so neprijetne, ampak življenjsko neogrožujoče (npr. genitalne bradavice). Zdi se mi smiselno, da če imamo sredstvo, ki nam omogoča preprečitev pojava teh bolezni v prihodnosti, da jo tudi uporabimo. Hkrati bomo preprečili tudi širjenje teh virusov v populaciji in tako zmanjšali breme bolezni, ki jih povzročajo virusi HPV, v družbi.

6. Kakšno je vaše mnenje o stranskih učinkih?

Najprej, da vama popravim terminologijo, saj govorimo o "neželenih učinkih" in ne o "stranskih učinkih". Na kratko pa bi podal komentar glede neželenih učinkov po cepljenjih. Če po cepljenju pride do nekakšne reakcije (oteklina, rdečina, bolečina na mestu vboda, glavobol, slabo počutje, povišana telesna temperatura), lahko sklepamo, da je prišlo do odziva imunskega telesa. Namreč cepivo vsebuje molekule, ki jih telo prepozna kot tuje, in se proti njim odzove. Ti znaki so dober znak, da je prišlo do odziva na molekule oz. antigene v cepivu in da cepivo deluje.

7. Ali se ljudje pogosto pred cepljenjem obrnejo na projekt Virus za informacije?

Premalo pogosto kot bi mi želeli. Večkrat mi pristopimo do ljudi prek delavnic ali akcij osveščanj kot obratno. Sicer še vedno vidimo, da so naše objave na socialnih omrežjih brane še naprej, kot tudi objave na naši spletni strani.

4.3 Intervju z prim. dr. Alenko Trop Skaza

Ga. Alenka je na našo prošnjo pomagala zbrati še neobjavljene podatke o precepljenosti deklic iz različnih slovenskih regionalnih enot NIJZ za leto 2017/2018 in 2018/ 2019. Podatke smo dodali tabeli št. 1. Podala nam je svoje mnenje glede vzrokov za različno precepljenost, o neželenih učinkih po cepljenju. Poglavitni razlog je nezaupanje staršev v cepljenje nasploh, še posebno v Ljubljanski regiji, poleg tega pa nas je opozorila tudi na nekaj medijskih afer v zvezi s cepljenjem predvsem iz tujih medijev, za katere se je izkazalo, da niso v povezavi s cepivom, so pa verjetno prispevali k negativnemu javnemu mnenju. Njeno stališče glede možnih neželenih učinkov s HPV cepivom nam je potrdila, da so vsi le prehodni, brez posledic. Podala nam je vir, kjer najdemo prijavljene neželene stranske učinke na Javni agenciji za zdravila in medicinsko tehnične pripomočke (JAZMP) in smo jih povzeli med objavami. Predvsem nas je seznanila s potekom prijave neželenih učinkov in nam navedla številne vire, kjer je možen dostop do verodostojnih informacij v zvezi s tem.

4.4 Rezultati anketnega vprašalnika

V Celjski regiji je bila anketa opravljena na Osnovni šoli Gorica Velenje in OŠ Franja Malgaja Šentjur, v Ljubljanski regiji na OŠ Škofljica in OŠ Miška Kranjca, v Koroški regiji pa na OŠ Šmartno pri Slovenj Gradcu in na Prvi OŠ Slovenj Gradec. Predvsem v Ljubljanski, delno tudi v Koroški regiji je bil sprva odziv staršev za sodelovanje izredno slab. Zato smo jih morali spodbuditi k reševanju, predvsem z osebnimi kontakti. Tudi zdravstvene delavce smo vključili v raziskavo. Ti so bili izpolnjevanju bolj naklonjeni, najbolj hiter in pozitiven odziv smo dobili od zdravnikov iz Koroške regije. Osebno smo stopili v kontakt s pediatrično Miroslavo Cajnkar Kac, dr. med., ki je še najbolj pohvalila naša prizadevanja in pomagala tudi pri širjenju dostopov do spletne ankete med zdravstvenimi delavci.

4.4.1 Starostna sestava deklic, staršev in zdravstvenih delavcev

Med sto anketiranimi deklicami, dekleti v Celjski regiji, je prevladovala starost 12 let (47 %). V Koroški regiji jih je bilo 59 % starih 13 in 14 let. V Ljubljanski regiji pa so na anketni vprašalnik v večini (53 %) odgovorile deklice stare 11 in 12 let. V vseh treh regijah je bilo najmanj anketirank starih 15 let.

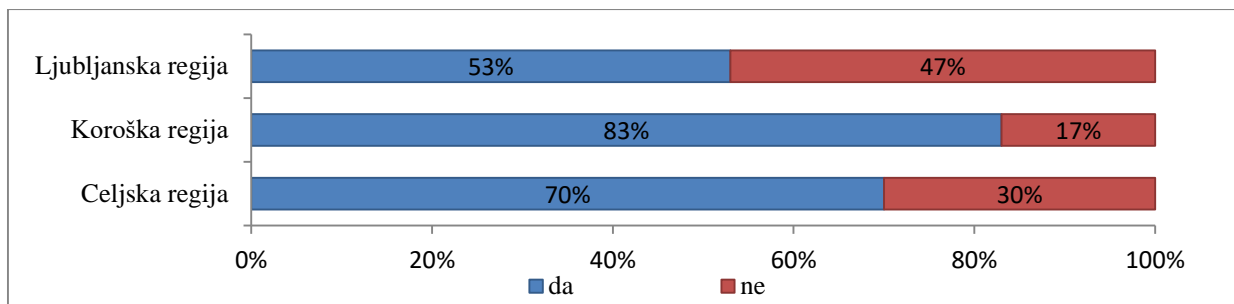
Iz Celjske (76 %), Koroške (66 %) in Ljubljanske (52 %) regije je največ anketiranih staršev starih 35-44 let. Najmanj (4 %) jih je reševalo pri starosti 25-34 let v Ljubljanski in Celjski regiji, v Koroški pa jih je najmanj (12 %) pri starosti nad 45 let.

V vseh treh regij je med zdravstvenimi delavci prevladala starost med 45-59 let in med 25-34 let in so med anketiranimi prevladovala ženske, v Ljubljanski dva moška, v Koroški regiji pa eden.

Grafi o starostni sestavi vseh anketiranih so v prilogi D.

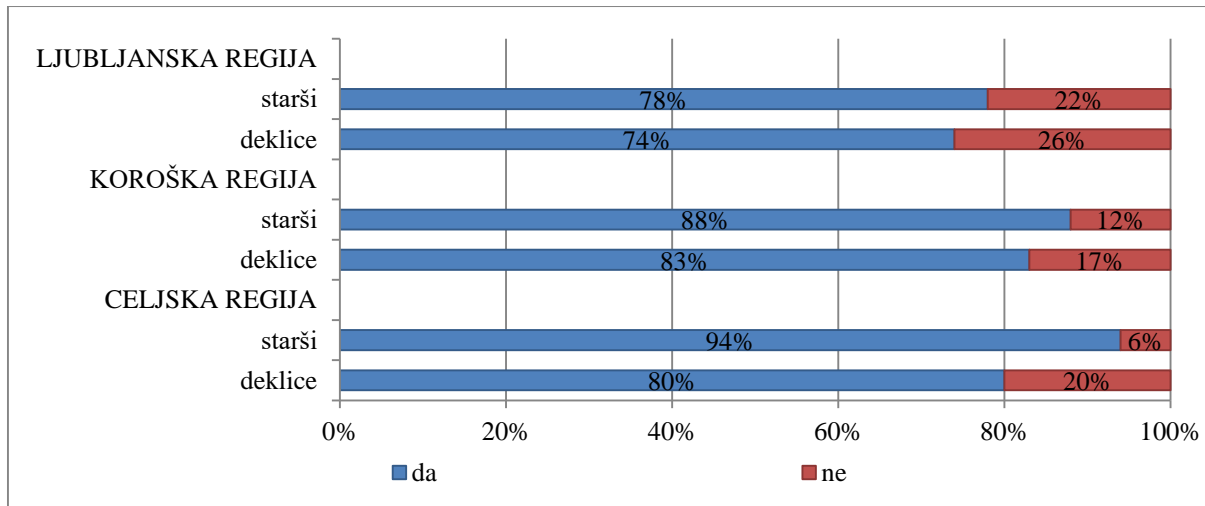
4.4.2 Ali si se cepila proti okužbi s HPV?

Graf 1: Precepljenost deklic, deklet proti HPV v treh slovenskih regijah

Iz grafa se opazi, da se je v Koroški regiji cepilo proti HPV največ (83 %) deklic. V Celjski regiji je cepljenje opravilo (70 %) deklic, v Ljubljanski regiji pa najmanj (53 %). Rezultati se v večini ujemajo s podatki, ki so objavljeni na spletni strani NIJZ (Nacionalni inštitut za javno zdravje).

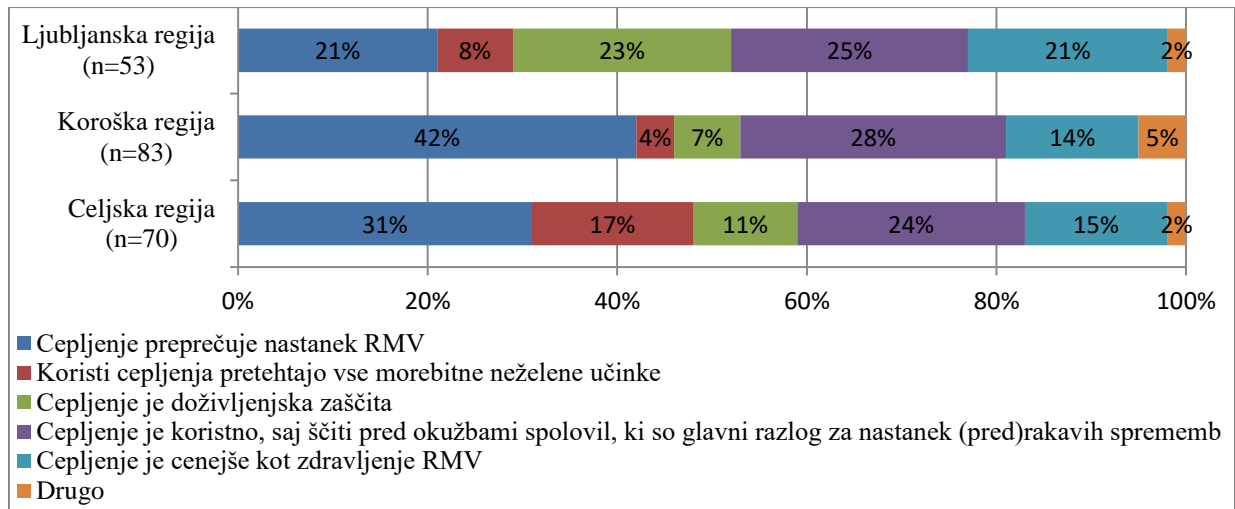
4.4.3 Ali ste se pred cepljenjem pogovorili s hčerko oz. hči s starši?

Graf 2: Pogovor med starši in hčerko pred cepljenjem

V vseh treh regijah prevladujejo odgovori, da so se deklice pred cepljenjem pogovorile s starši. Najpogosteje je pogovor potekal v družinah iz Koroške regije, nekoliko manj pa iz Ljubljanske regije. Dialog med hčerko in starši o namenu HPV cepljenja je pomemben, dragocen.

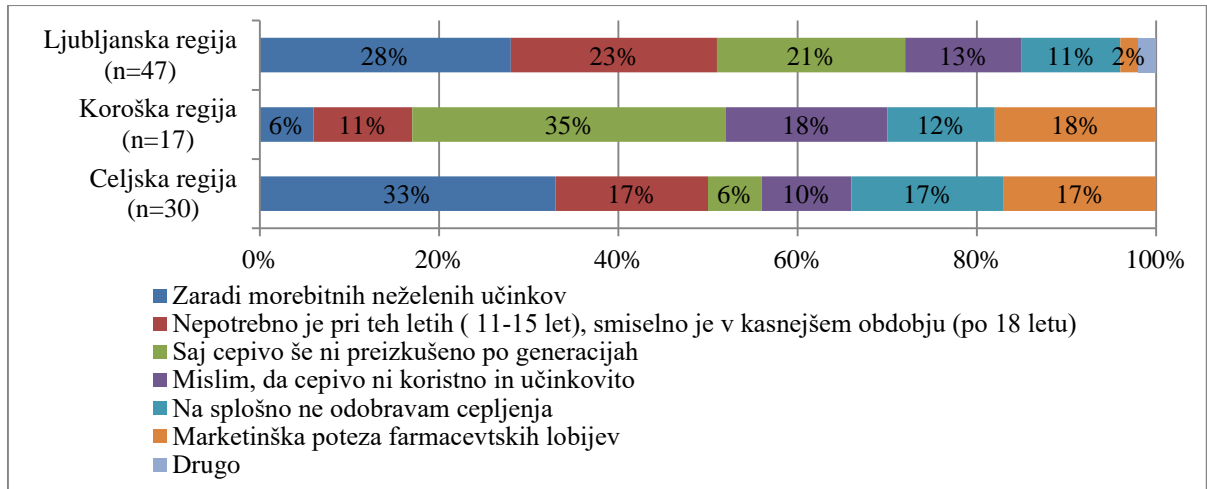
4.4.4 Zakaj si se odločila za HPV cepljenje?

Graf 3: Vzroki za HPV cepljenje pri deklicah, dekletih

V Ljubljanski regiji prevladuje (25 %) odgovor »menim, da je preventivno cepljenje koristno, ker ščiti pred okužbami spolovil, ki so glavni razlog za nastanek predrakavih sprememb oz. RMV«. Nekoliko manj (23 %) jih je izbrala odgovor: »cepljenje je doživljenjska zaščita«. Petina meni, da je cepljenje cenejše, kot zdravljenje RMV. Najmanj (8 %) pa so se strinjale, da »koristi cepljenja pretehtajo vse morebitne nezaželene stranske učinke«. V Koroški in Celjski regiji so se največ odločale za odgovor: »ker cepljenje preprečuje nastanek RMV«. Na drugem mestu je odgovor: »menim, da je preventivno cepljenje koristno, ker ščiti pred okužbami spolovil, ki so glavni razlog za nastanek predrakavih sprememb oz. RMV«. Najmanj so se odločale za cepljenje proti HPV zato, »ker koristi cepljenja pretehtajo vse morebitne nezaželene stranske učinke«. V Celjski regiji se jih je najmanj (11 %) odločilo, »saj je cepljenje doživljenjska zaščita«. Pod odgovor drugo so učenke zapisale: »ker ne želim imeti težav v prihodnje«, »cepljenje je edina pametna zaščita pred morebitnimi okužbami«, »ker me zaščiti pred okužbo raka«, »za vsak slučaj«.

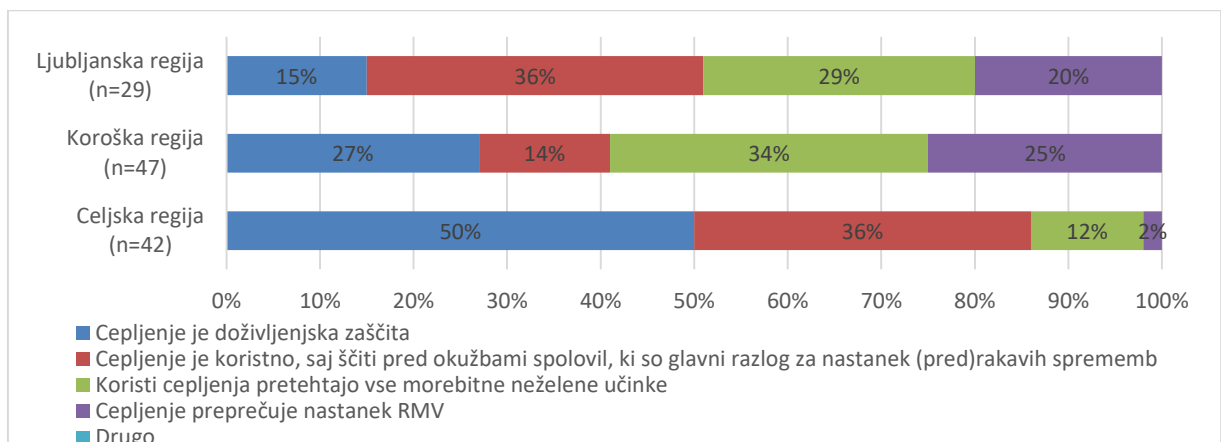
4.4.5 Zakaj se nisi odločila za cepljenje proti HPV?

Graf 4: Vzroki deklic, deklet proti cepljenju HPV

V Ljubljanski regiji se je največ (28 %) deklic, deklet ni cepilo »zaradi morebitnih neželenih učinkov« cepljenja proti HPV. Da je cepljenje marketinška poteza farmacevtskih lobijev, se je strinjalo 2 % anketiranih. V Koroški regiji jih približno tretjina meni, da cepljenje še ni preizkušeno po generacijah, najmanj se jih je pa odločilo na podlagi neželenih učinkov cepljenja. V Celjski regiji se jih je tretjina odločala »zaradi morebitnih neželenih učinkov cepljenja«, desetina pa jih meni, »saj cepivo še ni preizkušeno po generacijah«. Pod odgovor drugo so zapisale: »da ne bo kaj narobe, se bom pozneje«.

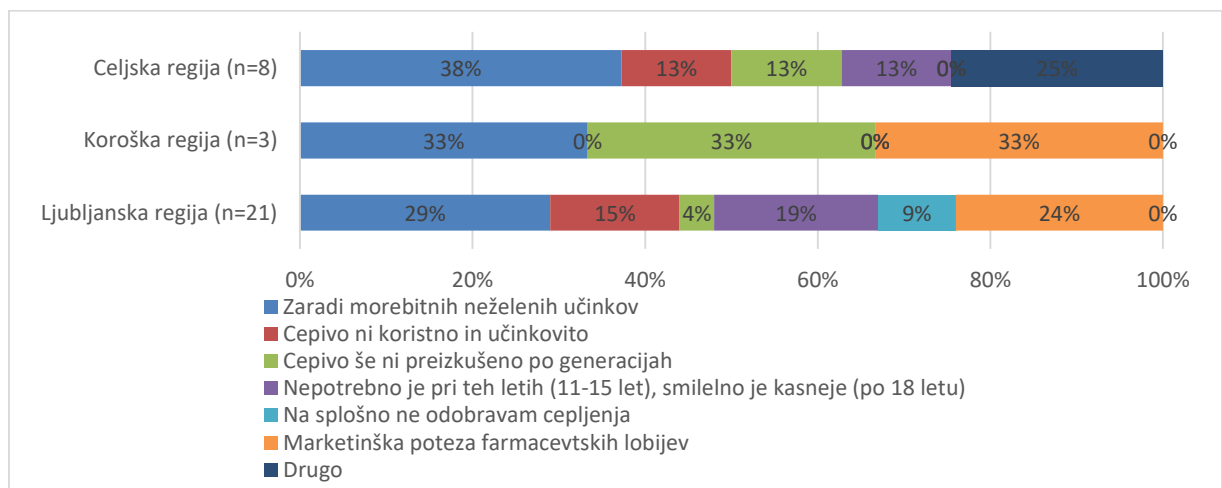
4.4.6 Zaradi katerih vzrokov ste hčeri, kot starš svetovali HPV cepljenje?

Graf 5: Mnenja staršev, za nasvet hčeri za cepljenje HPV

Polovica anketiranih staršev iz Celjske regije je hčeri priporočalo cepljenje, ker menijo »cepljenje je doživljenjska zaščita«. Najmanj (12 %) jih je izbralo odgovor »cepljenje preprečuje nastanek RMV«. V Koroški regiji jih največ meni (34 %), da »koristi cepljenja pretehtajo vse morebitne neželene učinke«. Ni jih dosti manj (27 %) odgovorilo »cepljenje je doživljenjska zaščita«. Najmanj (14 %) so se strinjali »cepljenje je koristno, saj ščiti pred okužbami spolovil, ki so glavni razlog za nastanek (pred)rakavih sprememb«. Starši iz Ljubljanske regije so večina (36 %) menili »cepljenje je koristno, saj ščiti pred okužbami spolovil, ki so glavni razlog za nastanek (pred)rakavih sprememb«. Najmanj (15 %) se jih je strinjalo »cepljenje je doživljenjska zaščita«. Pod drugo ni bilo zapisano ničesar.

4.4.7 Zaradi katerih vzrokov ste hčeri odsvetovali HPV cepljenje?

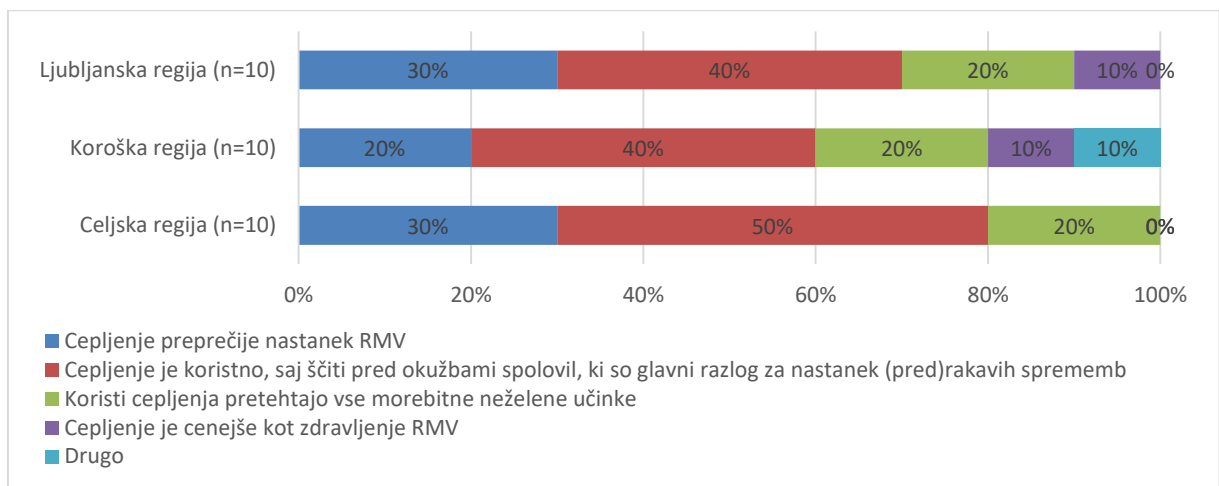

Graf 6: Razlogi staršev, za odsvetovanje HPV cepljenja

V Celjski regiji je največ (38 %) staršev odsvetovalo cepljenje svoje hčere »zaradi morebitnih neželenih učinkov«. Najmanj (13 %) pa meni, da »cepivo še ni preizkušeno po generacijah« in »da je nepotrebno pri teh letih (11-15 let), smiselno je kasneje (po 18 letu)«. Tudi v Ljubljanski regiji jih je največ odsvetovalo (38 %) »zaradi morebitnih neželenih učinkov«. Najmanj so se odločali na podlagi »cepivo ni koristno in učinkovito«, »cepivo še ni preizkušeno po generacijah« in »nepotrebno je pri teh letih (11-15 let), smiselno je kasneje (po 18 letu)«. V Koroški regiji so samo trije starši odsvetovali HPV cepljenje svoje hčere, zato so tudi samo trije odgovorili na to vprašanje. Od njih je vsak označil en odgovor. Ti so bili »zaradi morebitnih

neželenih učinkov«, »cepivo še ni preizkušeno po generacijah« in »marketinška poteza farmacevtskih lobijev«. Pod drugo je bilo zapisano: »cepljenje bi naj učinkovalo zgolj nekaj let«, »najnovejše raziskave so pokazale manjšo možnost zanositve pri cepljenih ženskah«, »starejša hči je bila cepljena in imela močne neželene učinke«, »poznam svojo deklenco in vem, da je še otrok, ki spi z medvedki in se igra s kockami, v 8. ali 9. razredu bi jo cepila, v 6. pa je absolutno prezgodaj«, »spodbujanje, da nimaš veliko spolnih partnerjev« in »ni konkretnih dokazov, da cepljenje proti HPV dejansko preprečuje RMV«.

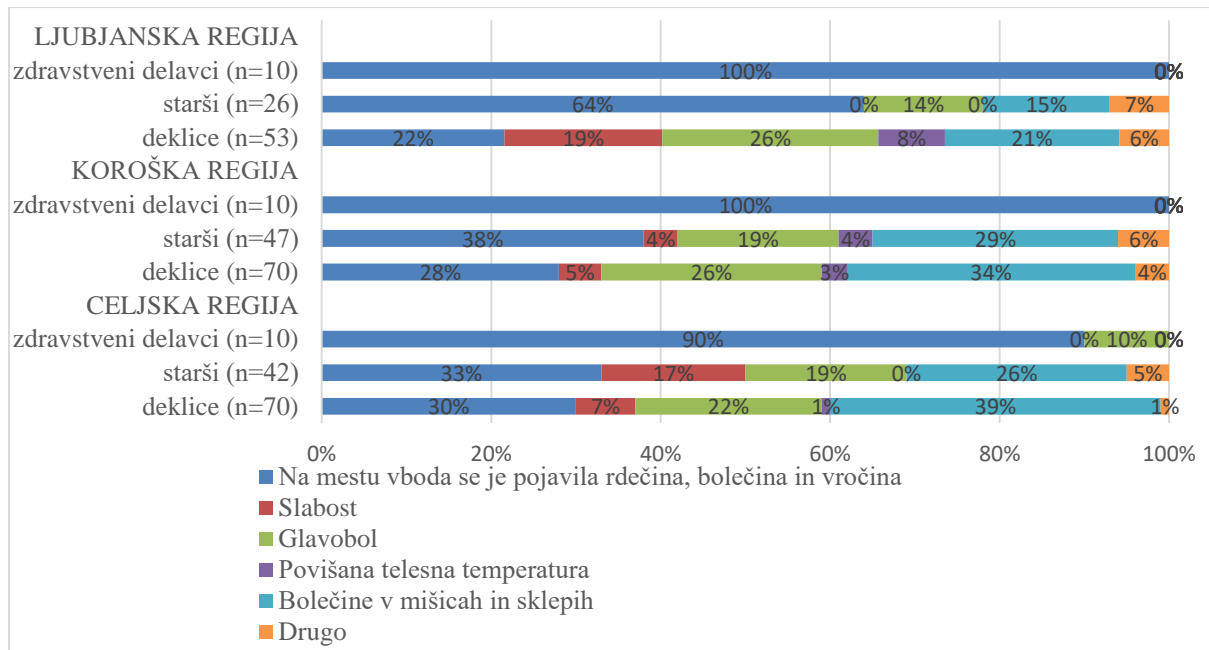
4.4.8 Zaradi katerih razlogov svetujete deklicam HPV cepljenje?

Graf 7: Razlogi zdravstvenih delavcev, za svetovanje HPV cepljenja

Med zdravstveni delavci prevladuje mnenje, »da je cepljenje koristno, saj ščiti pred okužbami spolovil, ki so glavni razlog za nastanek (pred)rakavih sprememb«. Poenoteni so tudi pri odgovoru, da »koristi cepljenja pretehtajo vse morebitne neželene stranske učinke«. Samo dva zdravstvena delavca sta izbrala odgovor, da je razlog za cepljenje proti HPV priporočljivo zato, »ker je cepljenje cenejše kot zdravljenje RMV«. Pod drugo niso zapisali ničesar.

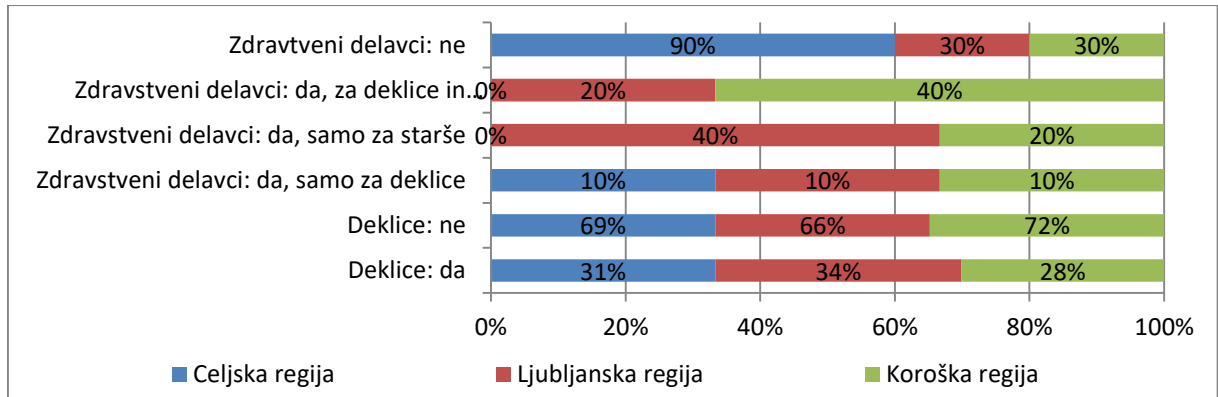
4.4.9 Najpogostejši neželeni učinki, po HPV cepljenju

Graf 8: Najpogostejši neželeni učinki, po HPV cepljenju

V vseh treh regijah so deklice čutile približno enake neželene učinke. Najpogosteje so občutile »bolečine v mišicah in sklepih« in »rdečino, bolečino, vročino na mestu vboda«. Približno četrtnina jih je občutila »glavobol«. Najmanj jih je imelo »povišano telesno temperaturo«. Pod drugo so zapisale: »vrtenje, sluh in bliskanje«, »nisem občutila lakote«, »omedlevica« in »jokala sem se«. Največ staršev je označilo, da so njihove hčere imele »rdečino, vročino in bolečino na mestu vboda«. Pod drugo so starši zapisali: »vrtoglavica«, »utrujenost«, »samo zelo manjša bolečina na mestu vboda« in »samo rdečina na mestu vboda«. Med zdravstveni delavci prevladuje mnenje, da je najbolj pogost stranski učinek »vročina, bolečina, rdečina na mestu vboda«. Iz Celjske regije je en zdravstveni delavec označil, da je zelo pogost tudi »glavobol«. Ostali stranski učinki, po mnenju zdravstvenih delavcev, niso pogosti.

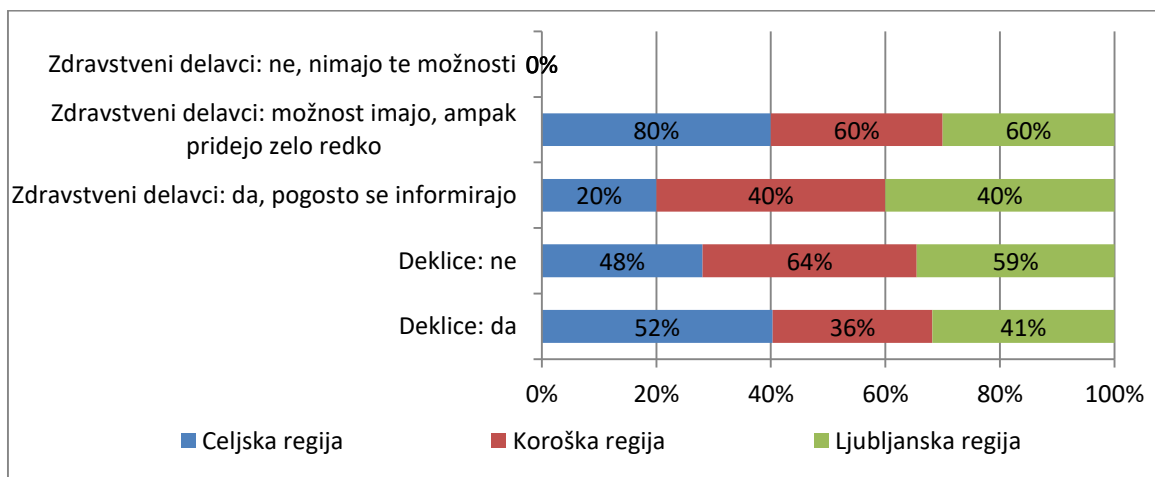
4.4.10 Ali je na osnovni šoli potekalo predavanje, osveščanje o HPV cepljenju?

Graf 9: Predavanje, osveščanje o HPV cepljenju na osnovni šoli

Odgovori deklic, ki so bile anketirane v treh regijah, so precej poenoteni. Približno dve tretjini sporoča, da na osnovni šoli ni potekalo predavanje, osveščanje o HPV cepljenju. Zanimivo, da zdravstveni delavci trdijo drugače. V Celjski regiji samo 10 % meni, da organizirajo predavanje, v Ljubljanski in Koroški pa 70 %. V Ljubljanski regiji največ (40 %) predavanj organizirajo samo za starše, v Koroški pa organizirajo predvsem (40 %) predavanj za starše in deklice.

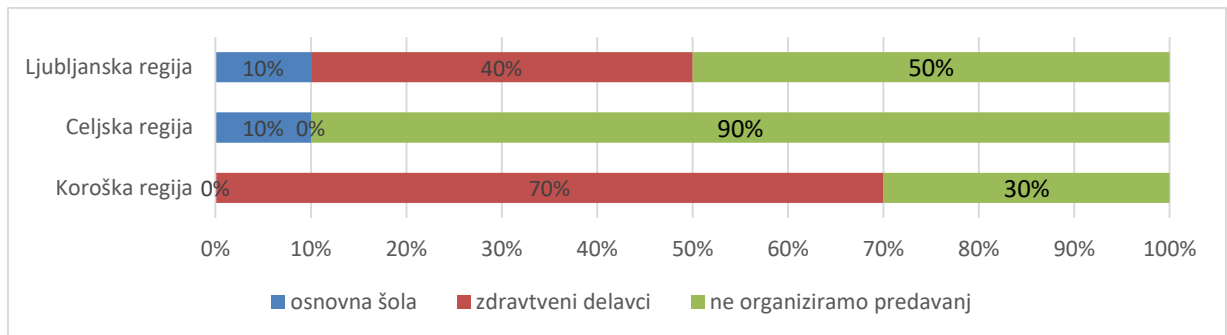
4.4.11 Ali se lahko pred cepljenjem pogovoriš z zdravstvenim delavcem?

Graf 10: Možnost pogovora deklic z zdravstvenim delavcem pred HPV cepljenjem

Zdravstveni delavci so odgovorili, da se deklice imajo možnost pogovoriti z zdravstvenim delavcem, pridejo pa le redko, še najmanj v Celjski regiji. Deklice pa so v večini odgovorile, da nimajo te možnosti. Velikokrat deklice sploh ne vedo, da lahko dodatne informacije pred cepljenjem proti HPV poiščejo pri zdravstvenih delavcih. Včasih jih tja peljejo starši, same pa ne bi šle.

4.4.12 Ali kot zaposleni v zdravstvu menite, da so pobudniki predavanj o HPV na osnovnih šolah zdravstveni delavci ali osnovna šola?

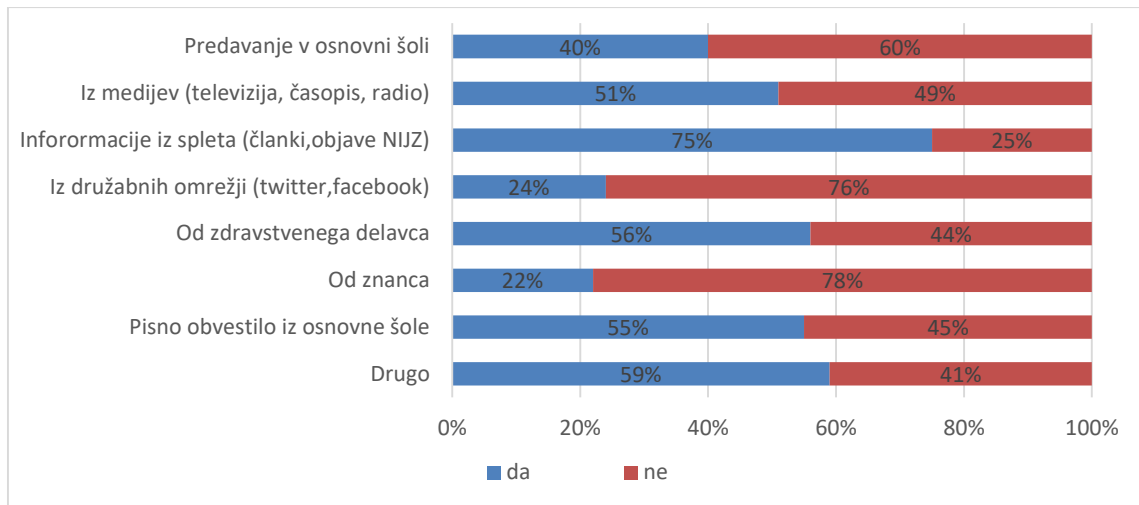

Graf 11: Pobudniki predavanj o HPV na osnovnih šolah

V večini so zdravstveni delavci označili, da ne organizirajo predavanj. Tisti, ki so trdili drugače, je prevladoval odgovor, da so oni pobudniki za predavanja. V Celjski regiji je 10 % zdravstvenih delavcev označilo, da po šolah organizirajo predavanja in da je pobudnica osnovna šola. Ostalih 90 % je odgovorilo, da ne organizirajo predavanj. V Ljubljanski regiji jih je 10 % trdilo, da je pobudnica osnovna šola, 40 % pa, da so oni pobudniki. Vsi (70 %) zdravstveni delavci iz Koroške regije, ki organizirajo predavanja, so označili, da so pobudniki oni.

4.4.13 Kje ste starši pridobili informacije o HPV cepljenju?

Graf 12: Starši pridobijo različne informacije o HPV cepljenju

Tri četrtine staršev je najpogosteje izbralo odgovor, da o cepljenju pridobijo informacijo iz spleta (članki, NIJZ). Sledijo še: od zdravstvenih delavcev (56 %), pisnega obvestila iz šole (55 %), iz medijev (51 %). Nasprotniki cepljenja so odločilne informacije našli od znanca (78 %) in družabnih omrežij (76 %). Pod drugo so zapisali: »prebiranje raziskav iz tujih medijev/raziskave inštitucij«, »znanstveni članki«, »sem o tem izobrazena iz svoje osnovne izobrazbe«, »peer review raziskave«, »še nisem«, »ginekologinja« in »strokovni članki v tujih publikacijah«.

Podrobnejšo tabelo si lahko ogledate v prilogi E.

4.5 Pogovor za okroglo mizo

Povabili smo deklice, dekleta od šestega do devetega razreda, predstavnici staršev in zdravstveni delavki, da se pogovorimo, izmenjamo mnenja o HPV cepljenju. Na povabilo sta se odzvali zdravstveni delavki: predsednica Društva za boj proti raku Velenje, ga. Branka Drk in ga. Monika Kotnik dipl. bab. iz Ginekološkega centra Fabjan Velenje. Že v začetku sta pohvalili našo idejo za raziskovalno dejavnost in srečanje, pogovor v obliki okrogle mize.

Slika 10: Pogovor za okroglo mizo

(Foto: Branka Mestnik)

Ga. Branki Drk je predstavila vsebino zgibanke »12 nasvetov proti raku« in eden med njimi priporoča tudi cepljenje proti HPV. Zaupala nam je tudi, da je tudi sama onkološka bolnica, zbolela je za rakom dojke. Pravi, da je dosledno upošteva priporočila proti raku. Pri raku materničnega vratu pa so znani vzroki oz. dejavniki tveganja, zato jih zdaj zdravstveni delavci hočejo zdraviti. Meni, da je glavni vzrok za razlike v precepljenosti med regijami ta, da so starši različno, dvoumno seznanjeni. Tisti, ki so pristaši naravne imunosti cepljenje odklanjajo, drugi poiščejo strokovna priporočila in hčeri svetujejo cepljenje proti HPV. V Sloveniji po tem cepljenju ni bilo nobenih hujših neželenih učinkov, večinoma samo rahla oteklina na mestu

vboda, je pripomnila. Predlagala je, da končano raziskovalno nalogo predstavimo staršem, saj imajo so premalo strokovno informirani.

Ga. Monika Kotnik, je podkrepila ta predlog. Pravi, da je pridobila informacijo, da zlasti v Ljubljanski regiji starši širijo mnenje proti cepljenju otrok. Če se cepite proti okužbi s HPV, imate 90 % manj možnosti, da se razvije rak na materničnem vratu. Poleg tega pa priporoča, da upoštevamo pravila varne spolnosti. Dejala je, da je v Sloveniji kar 50 % možkih okuženih s HPV in so prenašalci tega virusa. Opozorila je, da nas cepljenje ne zaščiti pred vsemi HPV virusi, zato moramo redno hoditi na ginekološke preglede.

V pogovor se je vključila ga. Branka Drk in omenila, da se načrtuje tudi cepljenje dečkov proti HPV. Tako bi bilo okužb s tem virusom manj. Verjame, da bo medicina z »velikimi koraki« napredovala tudi na področju izobraževanja. Želi si, da ta raziskovalna naloga ne bo ostala zaprta in da gremo z njo v javnost.

Pogovor je nadaljevala predstavnica staršev, ki je odkrito povedala, da se je o cepljenju proti HPV, ki ga je imela hči, posvetovala pri ginekologinji. Dodala je, da so med starši krožile številne negativne informacije, torej proti cepljenju.

Vsebinska tema je privlačila deklice, dekleta in vključile so se v pogovor. Povedale so, da so se vse cepile proti HPV, razen ena. Cepljenja se ni udeležila zaradi morebitnih neželenih učinkov in takšno odločitev so sprejeli, podprli tudi njeni starši. Ostale deklice so odgovorile, da so se pred cepljenjem pogovorile s starši in se cepile zato, da se zaščitijo pred možnostjo okužbe s HPV. O tem, kako je se ta okužba prenaša in o učinkovitosti cepljenja pa nič ne vedo.

Ga. Branka Drk je dejala, da ima za to odločitev vso pravico. Dodala je še, da je bilo to cepivo velikokrat testirano in da so že vidne pozitivne posledice cepiva. Poudarja, da se moramo vedno odločati na podlagi strokovnih informacij, ne samo tistih na spletnih omrežjih.

Tudi ga. Monika Kotnik je pritrdila in poudarila: dekleta naj spoštujejo sebe in svoje zdravje, premagajo strah pred ginekološkim pregledom, za spolnost pa naj se ne odločijo prehitro, ampak ko bodo dovolj čustveno zrele in se bodo same odločile, želele.

Deklice, dekleta so se odzvale in predlagale, da bi bilo odlično, če bi na šoli večkrat potekale okrogle mize na to temo, kjer se lahko pogovarjajo s strokovnjaki. So mnenja, da bi bile informacije o cepljenju proti HPV podkrepljene, če bi jih predstavili pediatri. Menijo, da bi se pogovora za okroglo mizo morali udeležiti tudi dečki, da bi bili tudi oni seznanjeni o teh vsebinah. Hkrati pa so mnenja, da je glavni razlog različne precepljenosti v slovenskih regijah

ta, da so starši, pred cepljenjem hčere, premalo celovito osveščeni. Posvetujejo se s prijatelji in širijo se dvojna mnenja.

Okroglo mizo smo zaključili s predlogom: v začetku šolskega leta naj zdravstveni delavci pripravijo predavanje o cepljenju proti HPV, za deklice, dečke in starše, in sicer po vseh slovenskih šolah. Zdravstveni delavki sta prinesli, predstavili zloženke: *Kaj morate vedeti o HPV?*, *ABC o HPV*, *Cepljenje proti raku materničnega vratu in genitalnim bradavicam*, *12 nasvetov proti raku*.

Vsem udeleženkam se zahvaljujemo za sodelovanje.

Slika 11: Zloženke o HPV

(Foto: Lea Videmšek)

5 DISKUSIJA

Na začetku raziskovalne naloge smo si zastavili raziskovalne cilje, ki smo jih z nalogo dosegli. Cepljenje proti HPV (human papilloma virus angl.) je zaščita pred okužbo spolno prenosljivega virusa. V treh slovenskih regijah med deklicami in starši prevladuje mnenje, da so premalo strokovno seznanjeni o namenu cepljenja, posledicah, možnostih okužbe ...

Dosledno zbiranje podatkov in empirične ugotovitve so »rdeča nit« našega raziskovalnega dela. S pridobljenimi rezultati smo potrdili, delno potrdili ali ovrgli načrtovane štiri hipoteze.

Hipoteza 1: *Deklice in starši se odločijo za cepljenje proti okužbi s HPV, ker preprečuje nastanek raka na materničnem vratu (RMV).*

Zloženka, ki jo je pripravilo Združenje ambulantnih ginekologov že na naslovnici predstavi, da okužba s humanimi papiloma virusi lahko povzroči raka materničnega vratu. Pred cepljenjem pa morajo starši podpisati potrdilo, s katerim hčeri dovoljujejo / preprečijo cepljenje. Iz rezultatov anketnega vprašalnika smo ugotovili, da je med starši najredkeje prepoznan vzrok »cepljenje preprečuje nastanek RMV«. Zanimivo, da med deklicami, dekleti (hčere) v Koroški in Celjski regiji prevladuje (73 %) ta razlog za cepljenje.

V Celjski regiji polovica (50 %) staršev meni, da je »cepljenje doživljenjska zaščita«. Iz strokovnih virov smo spoznali, da to zaenkrat drži, vendar to cepivo še ne obstaja dovolj dolgo, da bi lahko to potrdili. Vemo pa, da za nobeno cepivo ali zdravilo ne moremo določiti, če nam bo pomagalo ali ne. Lahko, da se naš imunski sistem ne odzove in cepiva ne zazna kot tujega, zato ne more doseči želenega učinka. Njihove hčere so po naših predvidevanjih najpogosteje (31 %) izbrale odgovor »cepljenje preprečuje nastanek RMV«.

Starši iz Koroške regije so najpogosteje (34 %) izbrali odgovor »koristi cepljenja pretehtajo vse morebitne neželene učinke«. To pomeni, da se je kljub neželenim učinkom bolje cepiti. Tudi njihove hčere so najpogosteje (42 %) izbrale odgovor »cepljenje preprečuje nastanek RMV«.

Med anketiranimi starši v Ljubljanski regiji prevladuje (36 %) mnenje, da je cepljenje koristno, saj ščiti pred okužbami spolovil, ki so glavni razlog za nastanek (pred)rakavih sprememb. Torej, ti starši poznajo pomen HPV cepljenja. Tudi njihove hčere so najpogosteje (25 %) izbrale enak odgovor kot starši.

Prvo hipotezo **delno potrdimo**, ker so se odločile, da HPV cepljenje preprečuje nastanek raka na materničnem vratu, predvsem deklice, dekleta v dveh regijah (Celjski, Koroški) in ne tudi njihovi starši.

Hipoteza 2: *Deklice, dekleta se najpogosteje ne odločijo za cepljenje proti HPV, zaradi morebitnih neželenih učinkov.*

Rezultati anketiranja deklic, deklet so skoraj v celoti potrdili naš raziskovalni cilj. Tudi med starši prevladuje odgovor, da so hčerki odsvetovali HPV cepljenje, zaradi morebitnih neželenih učinkov. V Ljubljanski se za cepitev proti okužbi s HPV ni odločilo 47 % deklic, deklet. Najpogosteje (28 %) so izbrale odgovor, da se za cepljenje niso odločile zaradi morebitnih neželenih stranskih učinkov.

V Celjski regiji se 30 % anketiranih deklic, deklet ni udeležilo cepljenja. Tretjina (33 %) teh je mnenja, da se po cepljenju lahko pojavijo morebitnimi neželenimi učinki.

Najmanjši delež (17 %) necepljenih deklic proti HPV je v Koroški regiji. Med njimi je najredkeje izbran razlog »morebitni neželeni učinki«. Prevladujoč vzrok (35 %) za odklonitev cepljenja pa je, da cepivo še ni preizkušeno po generacijah.

Menimo, da so deklice v Koroških osnovnih šolah bolj seznanjene, da cepivo nima resnejših neželenih učinkov. Na mestu vboda lahko pride do rdečine, bolečine, otekline. Zanimivo je tudi, da je med deklicami Celjske in Koroške regije pogosto izbran odgovor, da je cepljenje proti okužbi s HPV »marketinška poteza farmacevtskih lobijev«. Ta odgovor zagotovo slišijo od staršev, ki se informirajo iz družabnih virov (starševski čvek, facebook, twitter ...).

Glede neželenih učinkov po cepljenju deklic, deklet smo povprašali tudi starše in zdravstvene delavce. Nihče od anketiranih se ni opredelil, da teh sploh ni. Ker gre za poseg z iglo v telo, lahko s tem povezano bolečino oz. lokalno reakcijo zaradi imunskega odziva, opredelimo kot neželeni učinek. Lokalna reakcija je bila edina navedena med odgovori zdravstvenih delavcev, razen v Celjski regiji, kjer je eden izpostavil glavobol. Deklice in starši pa so med drugimi neželenimi učinki izpostavili glavobol, bolečine v mišicah in sklepkih.

Drugo hipotezo lahko **delno potrdimo**, ker je ta vzrok najpogostejši. V Celjski in Ljubljanski regiji se deklice, dekleta ne odločijo za cepljenje zaradi morebitnih neželenih učinkov.

Hipoteza 3: *Večina staršev je pridobilo informacije o okužbi s HPV na spletnih omrežjih.*

V treh slovenskih regijah, ki so bile vključene v raziskavo, smo anketirali petdeset staršev. Zanimalo nas je, kje pridobijo informacije o HPV cepljenju. Tri četrtine (75 %) staršev pridobi informacije iz spleta, in sicer preberejo različne članke in objave od Nacionalnega inštituta za javno zdravje. Lahko jih pohvalimo, ker niso »del verige« družabnih spletnih omrežij (twitter, facebook, starševski čvek...), kjer lahko vsak izrazi svoje mnenje, ne glede na preverjenost izjave. Pogosto krožijo nepreverjene informacije, ki poudarjajo negativne učinke cepljenja. Menimo, da se je precepljenost od leta 2017 dvignila tudi zato, ker je Eva Vrščaj s Projektom Imuno postala aktivna še na družabnih omrežjih. Spoznali smo tudi, da je 56 % staršev pridobilo informacije od zdravstvenega delavca, najpogosteje ginekologa (so nam povedali med pogovorom za okroglo mizo). 55 % staršev pa se je informiralo iz pisnega obvestila, ki ga je hči prinesla iz šole. Vsi ti viri strokovno seznanijo starše o cepljenju pred okužbo s HPV. Tretjo hipotezo **potrdimo**, saj 75 % staršev poišče informacije na spletnih omrežjih, kjer so objave NIJZ in drugi članki zdravstvenih delavcev.

Hipoteza 4: *Zdravstveni delavci sodelujejo z osnovnimi šolami in predstavijo, seznanjajo deklice o pomenu cepljenja pred okužbo HPV.*

V raziskavi so sodelovali tudi zdravstveni delavci, v vsaki regiji jih je deset izpolnilo anketni vprašalnik. Zanimalo nas je, kdo so pobudniki predavanj o HPV na osnovnih šolah, torej seznanjanje deklic in staršev o cepljenju. V Koroški regiji je približno dve tretjini (70 %) zdravstvenih delavcev odgovorilo, da so oni pobudniki predavanj, ki bi potekala na osnovnih šolah, za deklice in starše.

Presenetilo nas je, da v Celjski regiji nihče med zdravstveni delavci ne čuti odgovornosti, da bi spodbudili, pripravili predavanje o cepljenju pred okužbo s HPV. Njihov 90 % odgovor je »ne organiziramo predavanj«, en zdravstveni delavec pa meni, da je to skrb osnovne šole.

V Ljubljanski regiji je 40 % zdravstvenih delavcev izbralo odgovor, da so le oni tisti, ki morajo dati pobudo, da se deklice in njihovi starši pred cepljenjem strokovno informirajo.

Na pogovoru za okroglo mizo smo izpostavili ključno misel, da naj v vseh slovenskih šolah potekajo pogovori, predavanja o namenu cepljenja, morebitnih posledicah, prenosljivosti okužbe ... Želimo si, da bo ta predlog v prihodnjih letih upoštevan, sprejet.

Četrte hipoteze **nismo potrdili**, saj so redki zdravstveni delavci, ki seznanjajo in osveščajo deklice na osnovnih šolah.

6 ZAKLJUČEK

Cepljenje šestošolk proti HPV (human / človeški papilloma virus) je preventiva pred okužbo, ki je spolno prenosljiva. Ta virus se nahaja v koži in sluznicah ljudi. V primeru kronične okužbe lahko pride do razvoja raka na materničnem vratu (RMV). Iz virov Nacionalnega inštituta za javno zdravje (NIJZ) smo razbrali, da v Sloveniji opažajo znatne razlike v deležu precepljenih deklic po posameznih regijah. Z raziskovalno nalogo smo prepoznali vzroke različne precepljenosti v treh slovenskih regijah. Med njimi prevladuje skromna, premajhna osveščenost staršev pred cepljenjem hčere, zdravstveni delavci pa ne pripravijo strokovnih informativnih predavanj.

V raziskavi smo potrdili objavljene podatke (NIJZ) o različni precepljenosti, in sicer je ta najnižja v Ljubljanski (53 %), srednja v Celjski (70 %) in najvišja v Koroški regiji (83 %). V tej regiji med deklicami, dekleti prevladuje mnenje, da je cepljenje preprečuje nastanek raka na materničnem vratu in ščiti pred okužbami spolovil. Tudi polovica njihovih staršev je zaradi teh razlogov, s podpisom privolilo hčeri cepljenje pred okužbo s HPV. Med deklicami, ki se niso odločile za cepljenje, so izbrale razlog, da cepivo še ni bilo preizkušeno po generacijah.

V Ljubljanski regiji so starši in hčere najpogosteje izbrali odgovor, da cepljenje ščiti pred okužbami spolovil, ki so glavni razlog za nastanek (pred)rakavih sprememb. Pred cepljenjem so se pogovarjali in se opredelili za isti vzrok. Deklice, ki se cepljenja niso udeležile, pa se bojijo morebitnih neželenih učinkov. Zdravstveni delavci utemeljujejo, da se najpogosteje na mestu vboda pojavi rdečina, bolečina, vročina, ki v nekaj dneh izgine.

Zanimivo je spoznanje v Celjski regiji, da kljub pogovorom med starši in hčerko so odločitve za cepljenje različne: deklice menijo, da preprečuje nastanek raka na materničnem vratu, starši pa, da je cepljenje doživljenjska zaščita. Presenetljiva je ugotovitev, da starši pridobivajo informacije o HPV cepljenju iz različnih virov, najpogosteje iz spleta (objave NIJZ, strokovni članki) in od zdravstvenih delavcev. Starši, ki odsvetujejo hčeri cepljenje, pa se informirajo pri prijatelju, znancu, na družabnih omrežjih (starševski čvek).

V zaključku raziskovalne naloge predlagamo, da zdravstveni delavci o namenu, posledicah cepljenja deklic pred okužbo s človeškim papilloma virusom, seznanijo starše in hčere v vseh slovenskih osnovnih šolah.

Med raziskovalnim delom smo zaznali, da je cepljenje priporočljivo tudi za dečke, saj so lahko prenašalci okužbe s HPV. V Avstraliji že več let poteka preventivno cepljenje za oba spola in obolenj s tem virusom skoraj ni več. Tudi v Sloveniji se lahko dečki cepijo, vendar je še samoplačniško in premalo promovirano. Ampak v tem desetletju bo cepljenje omogočeno za njih brezplačno.

Načrtovane cilje smo prepoznali, jih dosegli. Zadovoljni smo, ker so teoretične vsebine povezane z raziskovalnimi metodami. Pridobili smo nove izkušnje in zaključili raziskovalno nalogo.

7 POVZETEK

Z raziskovalno nalogo »Vzroki različne precepljenosti proti HPV v treh slovenskih regijah« smo ugotavljali razloge, zaradi katerih se odnos do cepljenja deklic od 6. do 9. razreda razlikuje. Naša raziskava sovпада s podatki NIJZ, da je najnižja precepljenost v Ljubljanski, srednja v Celjski in najvišja v Koroški regiji. Okužba s HPV (humani papiloma virus) je spolno prenosljiva, v primeru kronične okužbe lahko pride do razvoja raka na materničnem vratu (RMV). Pred okužbo se preventivno zaščitimo z upoštevanjem načela varne spolnosti, rednimi ginekološkimi pregledi, cepljenjem. Z raziskavo smo prepoznali vzroke »za« cepljenje: starši menijo, da daje zaščito pred okužbo, dekleta pa, da je cepljenje koristno in preprečuje nastanek RMV. Razlogi »proti«: pri starših v treh regijah in deklicah iz Ljubljanske, Celjske regije prevladuje strah pred neželenimi učinki in mnenje, da je pri teh letih cepljenje nepotrebno. Z analizo ankete smo ugotovili najpogostejši neželen učinek – na mestu vboda se pojavi rdečina, bolečina, vročina. Rezultati so pokazali, da večina staršev pridobi informacije o okužbi s HPV na spletu, vendar le te pogosto niso preverjene. Zdravstveni delavci priporočajo cepljenje, zaščito pred okužbo, ki povzroči (pred)rakave spremembe. Sklenemo lahko, da je tema aktualna. Na podlagi izmenjave mnenj, pogovora za okroglo mizo predlagamo, da zdravstveni delavci na vseh osnovnih šolah izvedejo predavanja o cepljenju proti človeškim papilomavirusom za deklice in starše.

8 ZAHVALA

Najprej se zahvaljujema najini odlični mentorici gospe Branki Mestnik, ki nama je med raziskovanjem vedno stala ob strani in nama modro svetovala. Hvala za trud in čas, ki ga je v to raziskovalno nalogo vložila najina somentorica gospa Maja Navodnik Preložnik.

Za intervju se zahvaljujema dr. med. Evi Vrščaj, Jaku Šikonji, članu projekta Virus in prim. dr. Alenki Trop Skaza. Hvala tudi dr. Urške Ivanuš in dr. Miroslave Cajnkar Kac za vse hitre odgovore v procesu raziskovalne dejavnosti.

Hvala vsem deklicam, dekletom, staršem in zdravstvenim delavcem, ki so izpolnili anketni vprašalnik, da smo dobili rezultate raziskave. Zahvala tudi vsem učiteljicam in zaposlenim na osnovnih šolah, kjer je potekalo anketiranje, da so dovolili izvedbo ankete.

Za sodelovanje pri pogovoru za okroglo mizo se zahvaljujema se predsednici društva za boj proti raku Velenje, gospe Branki Drk in gospe Moniki Kotnik, dipl. bab. iz Ginekološkega centra Fabjan Velenje ter deklicam, dekletom in staršem naše šole.

Zahvaljujema se tudi svojim staršem, ki so naju med raziskavo podpirali in spodbujali.

9 PRILOGE

Priloga A

ANKETNI VPRAŠALNIK ZA UČENKE

Spoštovana!

Sva Lea in Ida, osmošolki OŠ Gorica Velenje. V tem šolskem letu v gibanju *Mladi raziskovalci za razvoj Šaleške doline* delava raziskovalno nalogo z naslovom ***Vzroki različne precepljenosti proti HPV v treh slovenskih regijah***. Radi bi ugotovili, zakaj se v nekaterih regijah več deklic cepi proti HPV – Humani (človeški) papiloma virus, kot v drugih regijah Slovenije. Anketa je anonimna. Hvala za sodelovanje in iskrene odgovore.

Koliko si stara? a) 11 let b) 12 let c) 13 let č) 14 let d) 15 let (*Obkroži.*)

V kateri regiji prebivaš? (*Obkroži.*)

a) Koroška regija b) Celjska regija c) Ljubljanska regija

1. Ali si se cepila proti HPV? (*Obkroži črko pred enim odgovorom.*)

a) da b) ne

2. Ali si se pred cepljenjem pogovorila s starši? (*Obkroži črko pred enim odgovorom.*)

a) da b) ne

3.a Če si se cepila odgovori na to vprašanje, drugače ga izpusti. Zakaj si se odločila za cepljenje proti HPV? (*Obkroži črko pred enim odgovorom.*)

a) ker cepljenje preprečuje nastanek raka na materničnem vratu (RMV)

b) ker koristi cepljenja pretehtajo vse morebitne stranske učinke

c) ker je cepljenje cenejše kot zdravljenje RMV

č) drugo: _____

3.b Če se nisi cepila odgovori na to vprašanje, drugače ga izpusti. Zakaj si se odločila proti HPV cepljenju? (*Obkroži črko pred enim odgovorom.*)

- a) zaradi morebitnih stranskih učinkov   b) cepivo še ni preizkušeno v generacijah
 c) mislim, da cepivo ni koristno in učinkovito   č) na splošno ne odobravam cepljenja
 d) drugo: _____

4. Če si se cepila odgovori tudi na to vprašanje, drugače ga izpusti. Katere stranske učinke si začutila takoj po cepljenju? (*Odgovori z da ali ne.*)

- a) pojav vročine, bolečine, rdečine na mestu vboda   b) glavobol
 c) slabost   č) povišano temperaturo
 d) bolečine v mišicah   e) drugo: _____

5. Ali je bilo na šoli predavanje, kjer so zdravstveni delavci predstavili HPV cepljenje? (*Obkroži črko pred enim odgovorom.*)

- a) da   b) ne

6. Ali se imate pred cepljenjem možnost pogovoriti s pediatrom? (*Obkroži črko pred enim odgovorom.*)

- a) da   b) ne

Priloga B

ANKETNI VPRAŠALNIK ZA STARŠE

Spoštovani!

Sva Lea in Ida, osmošolki OŠ Gorica Velenje. V tem šolskem letu v gibanju *Mladi raziskovalci za razvoj Šaleške doline* delava raziskovalno nalogo z naslovom *Vzroki različne precepljenosti proti HPV v treh slovenskih regijah*. Radi bi ugotovili, zakaj se v nekaterih krajih več deklic

cepi proti HPV – Humani (človeški) papiloma virus, kot v drugih krajih Slovenije. Anketa je anonimna. Hvala za sodelovanje in iskrene odgovore.

Starostna skupina: a) od 25 do 34 let   b) od 35 do 44 let   c) 45 let in več (*Obkroži.*)

Regija: a) Ljubljanska regija   b) Celjska regija   c) Koroška regija (*Obkroži.*)

1. Ali ste priporočali hčeri, da se cepi proti Humanemu papiloma virusu? (*Obkroži črko pred enim odgovorom.*)

a) da   b) ne

2. Ali ste se pred cepljenjem pogovorili s svojo hčerko o pomenu HPV cepljenja? (*Obkroži črko pred enim odgovorom.*)

a) da   b) ne

3. a) Če se je vaša hči cepila, potem odgovorite na to vprašanje, drugače ga izpustite. Zakaj ste svoji hčeri svetovali HPV cepljenje? (*Obkrožite črko pred enim odgovorom.*)

a) cepljenje je doživljenjska zaščita

b) cepljenje je koristni, saj ščiti pred okužbami spolovil, ki so glavni razlog za nastanek (pred)rakavih sprememb

c) koristi cepljenja pretehtajo vse morebitne stranske učinke

č) je cepljenje cenejše kot zdravljenje RMV

d) drugo: _____

3. b) Če se vaša hči ni cepila, potem odgovorite na to vprašanje, drugače ga izpustite. Zakaj ste svoji hčeri odsvetovali HPV cepljenje? (*Obkrožite črko pred enim odgovorom.*)

a) zaradi morebitnih stranskih učinkov   b) mislim, da cepivo ni koristno in učinkovito

c) na splošno ne odobravam cepljenja   č) saj cepivo še ni preizkušeno v generacijah

d) cepljenje je nepotrebno pri teh letih (11. – 15. let) , smiselno je v kasnejšem obdobju (po 18. letu)

e) marketinška poteza farmacevtskih lobijev   f) drugo: _____

4. Če se je vaša hčerka cepila proti HPV, potem odgovorite tudi na to vprašanje, če se pa ni, ga izpustite. Katere stranske učinke je vaša hči začutila takoj po cepljenju? (Obkrožite črko pred najhujšim stranskim učinkom.)

a) pojav bolečine, vročine, rdečine na mestu vboda	b) slabost
c) glavobol	č) povišano temperaturo
d) bolečine v mišicah	e) drugo: _____

5. Kje ste pridobili glavno informacijo o cepljenju HPV, na podlagi katere ste se opredelili za ali proti cepljenju? (Obkrožite črko pred enim odgovorom.)

a) predavanje v šoli	b) pisno obvestilo iz šole
c) od znanca	č) od zdravstvenega delavca
d) iz medijev (televizija, časopis, radio...)	e) informacije iz spleta (NIJZ...)
f) iz družabnih omrežij (facebook, twitter, spletni forumi)	g) drugo: _____

Priloga C

ANKETNI VPRAŠALNIK ZA ZDRAVSTVENE DELAVCE

Spoštovani!

Sva Lea in Ida, osmošolki OŠ Gorica Velenje. V tem šolskem letu v gibanju

Mladi raziskovalci za razvoj Šaleške doline delava raziskovalno nalogo z naslovom **Vzroki različne precepljenosti proti HPV v treh slovenskih regijah**. Radi bi ugotovili, zakaj se v nekaterih krajih več deklic cepi proti HPV – Humani (človeški) papiloma virus, kot v drugih krajih Slovenije. Anketa je anonimna. Hvala za sodelovanje in iskrene odgovore.

Spol: M Ž (Obkroži.)

Starostna skupina: a) od 25 do 34 let b) od 35 do 44 let c) od 45 do 59 let č) nad 60 let

V katero regijo spadate? (Obkrožite črko pred enim odgovorom.)

1. Ali priporočate cepljenje proti HPV deklicam starim med 11. in 15. let? (Obkroži črko pred enim odgovorom.)

a) da   b) ne

2. Ali se imajo dekleta možnost pogovoriti s pediatrom o HPV cepljenju? Obkroži črko pred enim odgovorom.)

a) da, pogosto pridejo po dodatne informacije   b) možnost imajo, ampak pridejo redko

c) ne, nimajo te možnosti   č) drugo: _____

3. a) Če dekletom svetujete cepljenje, potem odgovorite na to vprašanje, drugače ga izpustite. Zakaj dekletom svetujete HPV cepljenje? (Obkroži črko pred enim odgovorom.)

a) ker cepljenje preprečuje nastanek RMV (rak materničnega vratu)

b) menim, da je preventivno cepljenje koristno, saj ščiti pred okužbami spolovil, ki so glavni razlog za nastanek predrakavih sprememb oz. kasneje glavni razlog za pojav RMV

c) ker koristi cepljenja pretehtajo vse morebitne stranske učinke

č) ker je cepljenje cenejše kot zdravljenje RMV

d) drugo: _____

3. b) če dekletom odsvetujete HPV cepljenje, potem odgovorite na to vprašanje, drugače ga izpustite. Zakaj dekletom odsvetujete HPV cepljenje? (Obkroži črko pred enim odgovorom.)

- a) zaradi morebitnih stranskih učinkov
- b) cepljenje je nepotrebno pri teh letih (11. do 15. let), smiselno je kasneje (po 18. letu)
- c) saj cepivo še ni preizkušeno v generacijah
- č) mislim da cepivo ni koristno in učinkovito
- d) na splošno ne odobravam cepljenja
- e) marketinška poteza farmacevtskih lobijev
- f) drugo: _____

4. Kateri stranski učinek se vam zdi najbolj pogost? (Odgovori z pogosto ali redko)

- a) rdečina, bolečina, vročina na mestu vboda
- b) glavobol
- c) slabost
- č) povišana temperatura
- d) bolečine v mišicah in sklepih
- e) drugo: _____

5. Ali po šolah organizirate predavanja, kjer predstavite HPV cepljenje? (Obkrožite črko pred enim odgovorom.)

- a) da, za starše
- b) da, za otroke
- c) da, za starše in otroke
- č) ne

7. Če po šolah organizirate predavanja, ste pobudnik vi ali šola: (Obkrožite črko pred enim odgovorom.)

- a) mi
- b) šola

8. V kolikor predavanj ne organizirate, ali menite, da so smiselna pri dvigovanju precepljenosti? (Obkrožite črko pred enim odgovorom.)

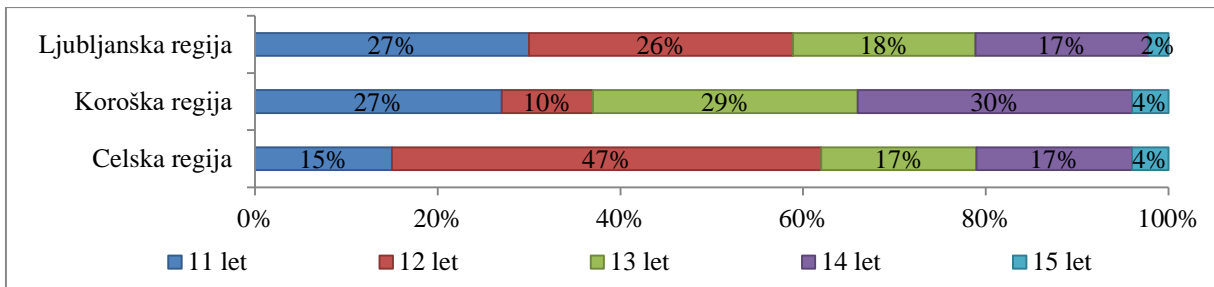
- a) da
- b) ne

Priloga Č

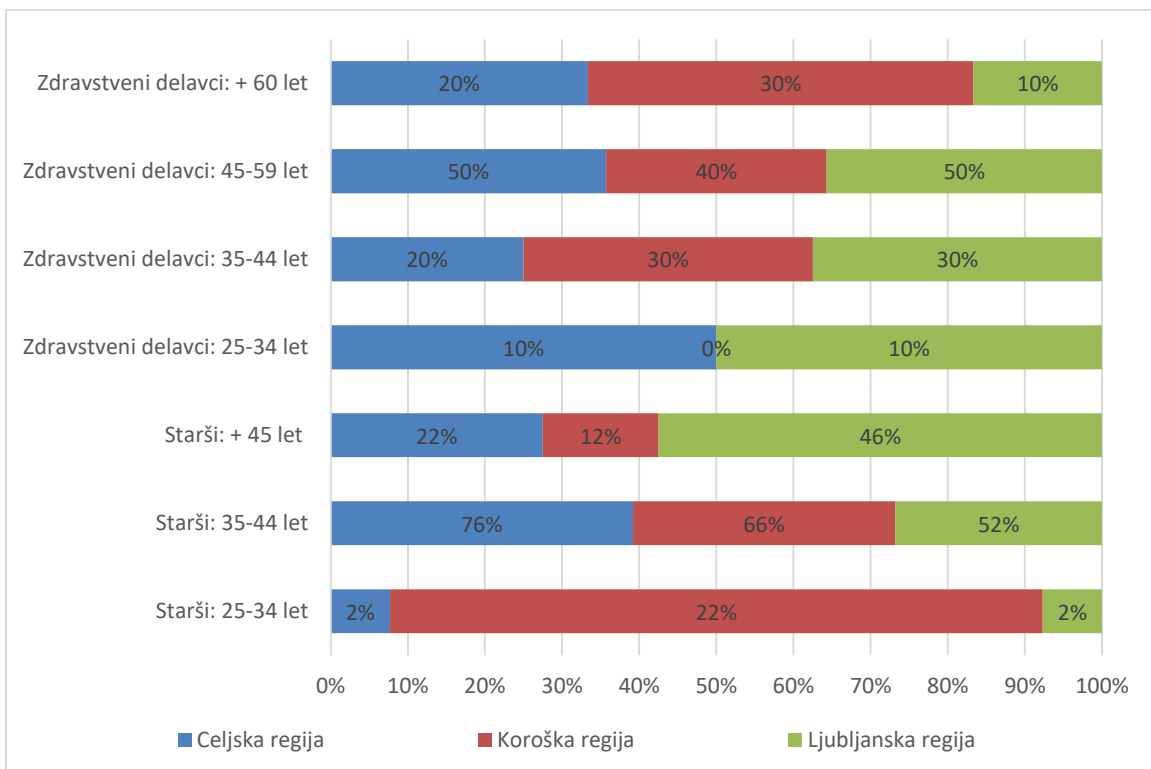
STAROSTNA SESTAVA DEKLIC, STARŠEV IN ZDRAVSTVENIH DELAVCEV

Starost anketiranih deklic, deklet

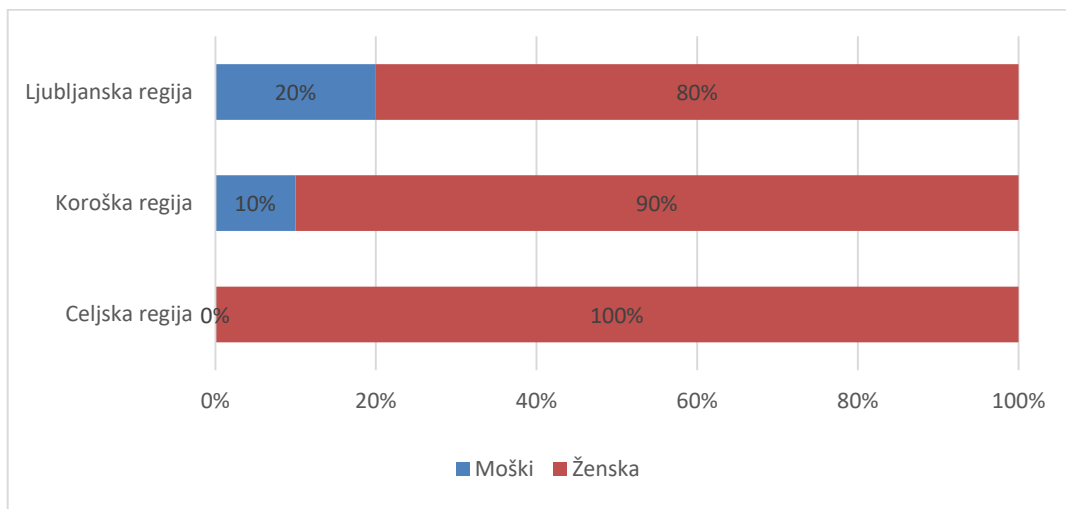
Graf 13: Starost anketiranih deklic, deklet

4.3.2 Starostne skupine zdravstvenih delavcev in staršev v posamezni regiji

Graf 14: Starostne skupine zdravstvenih delavcev in staršev

4.3.3 Spol anketiranih zdravstvenih delavcev

Graf 15: Spol anketiranih zdravstvenih delavcev

Priloga Č

Rezultati anketiranja staršev, kje so dobili informacije o HPV

Tabela 2: Podatki od staršev, kje so pridobili informacije o HPV

	Ali ste hčeri priporočali HPV cepljenje?					
	da			ne		
	Ljubljanska regija	Koroška regija	Celjska regija	Ljubljanska regija	Koroška regija	Celjska regija
Predavanje v šoli	6	19	21	19	18	20
Pisno obvestilo iz šole	14	26	17	10	13	24
Od znanca	7	5	5	16	28	36
Od zdravstvenega delavca	20	21	18	8	16	21
Iz družabnih omrežij	4	13	4	21	23	36
Informacije s spleta	21	29	23	4	7	17
Iz medijev	20	16	13	8	19	26

10 VIRI IN LITERATURA

Pisni viri:

- [1] Zloženska, Državni program Zora. Kaj morate vedeti o HPV?
- [2] Zloženska, Združenje ambulantnih ginekologov. Cepljenje proti raku materničnega vratu in genitalnim bradavicam.
- [3] Zloženska, Zveza slovenskih društev za boj proti raku. ABC o HPV: Abeceda o humanih papilomavirusih.

Ustni viri:

- [4] Šikonja, J. Ustno sporočilo, 24.12.2019
- [5] Trop Skaza, A. Ustno sporočilo, 13.10.2019
- [6] Vrščaj, E. Ustno sporočilo, 2.10.2019

Elektronski viri:

- [7] Bodi fit, Zdrava spolnost: To moraš vedeti o okužbi s HPV. <https://cosmopolitan.metropolitan.si/zdravje/zdrava-spolnost-to-moras-vedeti-o-okuzbi-s-hpv/> (3.1.2020)
- [8] Cvjetičanin, B., Kobal, B., Meglič, L. Nosečnost po zdravljenju cervikalne intraepitelijske neoplazije (CIN) in začetnega raka materničnega vratu (RMV). Ginekološka klinika UKC Ljubljana. https://zora.onko-i.si/fileadmin/user_upload/dokumenti/izobrazevanja/3izobrazevalni_dan_-_gradiva_s_predavanj/TZD2012_18_CVJETICANIN_zbornik.pdf (5.1.2020)
- [9] Nacionalni inštitut za javno zdravje. <https://www.nijz.si/> (19.9.2019)
- [10] NIJZ, Prijava neželenih učinkov po cepljenju. <https://www.nijz.si/sl/prijava-nezelenih-ucinkov-po-cepljenju> (13.1.2020)
- [11] NIJZ, Spremljanje neželenih učinkov. <https://www.nijz.si/sl/spremljanje-nezelenih-ucinkov> (13.1.2020)
- [12] VIVA, Vse o okužbi in zaščiti pred HPV. <https://www.viva.si/Ginekologija-in-porodni%20C5%A1tvo/14927/Vse-o-oku%C5%BEbi-in-za%C5%A1%C4%8Diti-pred-HPV> (3.1.2020)
- [13] ZORA, Preprečevanje RMV. <https://zora.onko-i.si/za-zenske/preprecevanje-rmv/> (20.12.2019)
- [14] ZORA, Rak materničnega vratu. <https://zora.onko-i.si/za-zenske/rak-maternicnega-vratu> (6.11.2019)